

Bohár
16937

KÜZDELEM A KÖVEK ELLEN

AZ
ÉGERSZÖGI
SZABADÁG CSEPPKŐBARLANG
FELFEDEZÉSÉNEK NAPLÓJA

Összeállította:
BALÁZS DÉNES

1959.

K Ü Z D E L E M A K Ö V E K E L L E N

Naplójegyzetek
az Égerszögi Szabadság Csemőkőbarlang felfedezéséről

Írta:
Balázs Dénes

Kiadja
az Élelmezésügyi Minisztérium Kinizsi Sportköre
B u d a p e s t
1959.

Elkeseredett küzdelem színhelye volt 1954. nyarán és őszén az Égerszögi Karszt. Lelkes fiatalok és idősek; bányák, üzemek és hivatalok dolgozói; termelészövetkezeti és egyéni parasztok; egyetemi hallgatók és diákok fogtak össze, hogy elhódítsák az Ember számára a Természet féltve őrzött kincsét, az akkor még ismeretlen égerszögi csemekőbarlangot.

A kegyetlen, véres küzdelem az ember győzelmével végződött; a megingathatatlan kitartás, az önfeláldozó bátor helytállás előtt a Természet erői, a sziklák és kövek seregei meghátrálásra kényszerültek.

E nehéz, de dicsőséges napokról, a küzdelem egyszerű, névtelen harcosairól szól ez a napló, melyet az expedíció vezetője, Balázs Dénes "korabeli" feljegyzéseiből állított össze.

Öt év telt el a felfedezés óta. Ezalatt a barlang bejáratánál gyönyörű szálló létesült, rövidesen megnyílik maga a barlang is díszes kivilágításban az ámuló-bámuló nagyközönség előtt. A barlang felfedezése új távlatokat nyitott egy ismeretlen kis falu, egy elhanyagolt vidék számára...

A félévtizedes évforduló alkalmából újra összegyűltek a feltáró munka "veteránjai". Emlékeznek a három és félhónapos harc derűs és komor napjaira, az eludttojás vacsorákra, a tábortüzes estékre, a hulló kövekre, az embert temető sziklaomlásokra....

Sportkörünk e szép emlékek felidézését e napló közreadásával igyekszik elősegíteni.

De nem csak emlékeztetünk! A felfedező munka bátor harcosainak helytállása példát mutat mai ifjú barlangkutatóink számára is. Égerszög vidékén a Természet még sok földalatti kincset rejteget az Ember előtt, a mai fiatal kutatóin van a sor, hogy kitartó, lelkes munkájukkal újabb természeti kincsek felfedezésével gazdagítsák hazánkat!

Budapest, 1959. november 14.

ÉLELMEZÉSÜGYI MINISZTERIUM
Kinizsi Sportköre

I. RÉSZ.

VÉRREL, VEREJTÉKKEL ...

Julius utolsó napjaiban furcsa csomagok érkeztek a szini vasútállomásra. Különleges dolgokat tartalmaztak ezek a nagy batyuk: volt bennük vascsiga és gumicsizma, rohamásó és orvosi kötszer, páncélszak és kötél, overál és szakkönyv, karbidlámpa és hőmérő, csákány és sátorponyva, rozsdás vasvödör s ki tudja még elmondani, mennyi limlom. Vajjon mi télt szolgál ez a sok holmi?...

A titkot a fuvarlevél árulja el: barlangkutató felszerelések...

A furcsa csomagok utrakelését már hónapokkal megelőzően megérlelődött bennünk a nagy elhatározás: bekapcsolódunk abba a nemes küzdelembe, amely az aggteleki karsztvidéken folyik. Ez a vidék csodálatos természeti kincseket rejt magában, hatalmas cseppkőbarlangok húzódnak a rideg mészkőplatók mélyén. Emberi szem elől elzárkózva aluszszák álmukat a csillogó, színes cseppkővilágok. Az altató dalt a földalatti patakok, vizesések andalító melódiája szolgáltatja. E csodás birodalom felkutatására és az elvarázsolt Csipke Rózsika felébresztésére harcba készülődtünk.

Amikor hire ment nagy célkitűzésünknek, százával érdeklődtek az expedíció felől. De legtöbben "csak" érdeklődtek. Csupán néhány kíváncsiskodónak csillant fel a szeme s kimondták elhatározásukat: veletek tartunk! Sokakat feltűzelt a nem mindennapinak ígérkező élmény; résztvenni egy tudományos kutatóexpedícióban a föld mélyén. De a lelkes fellobbanás sokak szivéből elszállt, mikor megtudták, hogy a kutató munka nem érzékeny "barlangot jelző" készülékek kezeléséből, nem különleges geofizikai készülékekkel végrehajtandó vizsgálatokból áll, hanem a kemény csákánynyelet kell megragadni, vagy naphosszat hideg sárban fekvé kell a súlyos szikladarabokat továbbadogatni s közben félszeggel felfelé sandítani: nem zuhan-e le egy nagyobb kődarab éppen a fejére. Sőt mi több: ezért a keserves munkáért nem fizetség jár,

hanem saját szabadsága terhére és saját költségére vehet részt mindenki a munkában!...

Minden nehézség ellenére mintegy 20 tagu önkéntes kutatócsoport verődött össze. 1954. július 28-án tartottuk elindulásunk előtti utolsó megbeszélésünket a Margitkert vendéglőben...

.oOo.

Kutatási terveinket előzetesen Jakucs Lászlóval, az Aggteleki Cseppkőbarlang igazgatójával "koordináltuk", aki minden támogatást megígért számunkra. Megbeszéléseink során abban állapodtunk meg, hogy expedíciónk a teresztenyei cseppkőbarlang feltárását tűzi ki főfeladatául. Két évvel ezelőtt, 1954-ben Jakucs Laci már próbálkozott ennek a vízfestés útján kétséget kizáróan bebizonyított, létező barlangrendszernek feltárásával. Akkor a munkát Teresztenye község felől, a Biró portán levő forrásszájnál kezdték el. A patak szintjét vagy két méterrel lesüllyesztették s így sikerült magában a barlangban is vagy 30 métert előre-haladni. A továbbjutást a vízrehajló, összeszűkülő sziklafalak, szifonok azonban megakadályozták. Ezek legyőzésére már nem volt erejük...

Az első elgondolásunk az volt, hogy ezt a megkezdett munkát folytatjuk tovább, majd úgy határoztunk, hogy a barlangrendszert a másik végpontjáról, a víznyelők felől próbáljuk megostromolni. A hegyvonulat tulsó felén egy lapos völgy húzódik, ez a Vizetes. Közepén egy kb másfél kilométer hosszú patakocska csordogál végig, mignem víz eltűnik egy tölcsérialaku, agyagos víznyelőben. E ponton kell lenni a barlangi főág kezdetének, amely innen hosszú kilométereket kanyarogva jut el a teresztenyei karsztforrásig. Ezt a feltevést a megejtett vízfestés pompásan igazolta.

Hosszas tanakodás után tehát úgy döntöttünk: irány a Vizetes!

.oOo.

1954. július 31-én délelőtt - egy átvirrasztott éjtszaka ellenére - öt vidám fiatalember ugrott le a perőpui állomáson a bódvavölgyi vicinálisról. A barlangkutató expedíció "előreszlegének" tagjai: Balázs Lajos, Hajgató János, Korondi Zoltán, Molnár József és jómagam. Kerestük a megígért szekeret: se hire, se hamva! Hú, a kutyafáját /egyesek mást is mondtak!/, cipelhetjük 25-30 kilós csomagjainkat a forró napon jó 12 kilométert Égerszögig!

Kerékpáron átnyargaltam Szinbe, ahol sikerült telefonon érintkezésbe lépni Jakucs Lacival. Jó híreket mondott: a napokban végigjárta a teresztenyei karsztforrás barlangrendszeréhez tartozó nyelőket és Égerszög község határában, a Keserütó lábájában már a nyelő felszínén huzatot tapasztalt! Javasolta: a Vizetes mellett próbálkozzunk meg ezzel a nyelővel is. A másik jó híre az volt, hogy az élelmezésre nem lesz gondunk, mivel a falu lakói vállalták élelmezésünket, ellátásunkat.

Időközben befutott az égerszögi Rákosi tsz. kocsija is. Felpakoltuk a saját cókmozjainkat, majd a szini állomáson a már említett "barlangkutató felszereléseket".

Égerszög községben nem várt meleg fogadtatásban részesítettek. Csupor elvtárs, a tanácsitkár így mutatott be bennünket a tanácselnöknek, a párttitkárnak és a tsz.. elnöknek: a budapesti városi dolgozók falusegítő önkéntes barlangkutató csoportjának tagjai. Biztosítottak: semmiben sem lesz hiányunk, a falu mindennel ellát bennünket. Milyen érdeklődtek kutatási terveink felől. Igén csodálkoztam, hogy mennyire tájékozottak célkitűzéseink felől. Ennek nyitjára is hamarosan rájöttem.

Jakucs Laci néhány nappal ezelőtt a faluban járt és beszélgetése során percek alatt elterjedt a hír: Budapestről a miniszteriumból kutatók jönnek a faluba. Barlangkutatók!... Az emberek felvillanyozódtak: tudják, mit jelentene számukra, ha Égerszögnek is lenne barlangja. Itt van a szomszédban A gtelek és Jósvaló község. Egész új életet jelentett a két falunak a barlang felfedezése: gazdagságot, kulturát!!..

Hej, ha Égerszögnek is lenne egy barlangja - sóhajtoztak a falubeliek. Először is egy jó országutat építtetnének, mert jelenleg a kis falu csaknem teljesen el van zárva a környező helyektől. A legközelebbi vasutállomás is háromórrai járásnyira fekszik. Az új uttal egyidejűleg autóbusz-járatot is kapna a község. Bevezetnék a villanyt, lenne rádiójuk. A barlangnál biztosan épülne egy nagy szálló is, de a sok-sok idegen részére minden háznál ki lehetne jó pénzért adni egy-két szobácskát...

Igy tervezgettek két évvel ezelőtt is, mikor Jakucsék az "új" barlangot keresték. Nemsokára fel is fedezték a Békebarlangot. Az égerszögiek öröme határtalan volt! Van már barlangjuk!!!.....

Hej, de korai volt az öröm! Megállapították, hogy a Bibic-töbör, ahol a Békebarlangba bejutottak, Aggtelek község határában van s így a barlang is - az aggtelekieké!

Nem hagyták ennyiben a dolgot. Összeálltak a falusiak és most már önállóan kezdtek a falu határában - saját "szakállukra", saját falujuknak - barlangot kutatni. A Dász-töbröt szemelték ki, mely egy másik barlangrendszer víznyelőjét rejtette magában. Heteken át folyt a kemény munka. Sok bányász van a faluban. Este, mikor hazajöttek a bányából, 2-3 órát mindennap a "teber"-ben dolgoztak. Mikor elértek 10 méter mélységbe, jó erős huzatot észleltek. Ez megrészesítette őket. Gyorsított iramban, megfeledkezve minden biztosítási munkáról, mélyítették az aknát. 13 méter mélységben voltak, amikor beszakadt az akna oldala. Szerencsére az omlás éjjel történt, így áldozata nem lett, azonban a munkát itt már nem lehetett továbbfolytatni. Új aknát mélyítették, azonban a beálló őszi esőzések itt is megakadályozták a további munkálatokat. Így hát - a mai napig sincs "barlang"-ja a falunak...

A falu lakóinak minden bizalma most bennünk van: tőlünk várják, hogy legyen Égerszögnek is cseppköves Baradlája. A falu vezetői biztosítottak, hogy önkéntesen jönnek segíteni, velünk akarnak dolgozni és ugyanakkor ellátnak élelemmel is.

Csupor elvtárs már hozza is a falu felajánlását. Egy nagy iv kockás papírt tereget ki, melyen rajta van, hogy melyik család milyen élelmicikket tud adni. Az egyik naponta egy-egy liter tejet, a másik öt liter szárazbabot, a harmadik két kiló szilvalekvárt, zöldbabot, tököt, stb-t ajánlott fel a kutatók ellátására - teljesen ingyen.

Csupor elvtárs gyorsan összegezi az adatokat:

115 kg burgonya,
160 db tojás,
96 l tej,
34 l szárazbab,
20 kg szilvalekvár,
15 kg liszt,
5 kg zsír,
5 db csirke,

ezenkívül sükségszerinti mennyiségben zöldbab, tök, uborka, karalábé, zöldség, a teztől birkahús, naponta 10 liter aludtoj, stb.

Egyik ámulatból a másikba estünk. Ilyen fogadtatásra igazán nem számítottunk! Elkészültünk rá, hogy pl. ha húst akarunk enni, általános ürgevadászatot kell előtte tartanunk!

A kutató munka "anyagi" háttere tehát biztosítva van...

Igyekeznünk kellett kifelé, hogy a tábort még az est beállta előtt felverhessük. A sátrakat a Keserútó-lapájában, az erdőszélen állítottuk fel, közel a leendő munkahelyhez. A sok jóhir mellé az az öröm vegyült, hogy a táborunk közelében nem található - viz. Hiába, karsztvidéken vagyunk, itt felszíni vízfolyás nincs, a patakocskák valahol alattunk csöndes barlangok mélyén csordogálnak. A faluban ugyan kaptunk ígéretet, hogy hoznak ki szekéren hordóban vizet, azonban előre tudtuk, hogy ezzel úgy kell bánni, mint az orvossággal. Pedig a barlangkutató munka nem a legtisztább foglalkozás, a tapadós barlangi agyagot az egy főre jutó fél kulacsphárnyi vízben bizony lehetetlen lesz lemosni. No, sebaj!

A másik kellemetlen tapasztalat: töménytelen mennyiségű bogár lepte meg már az első órákban a felállított sátrakat, élelmiszereinket. A fülbemászók egész hada jelent meg, a közelben lévő félméteres hangyabolyokból pedig hosszú karavánok indultak "GH" sátrunk felé. Ugy látszik, ezek a kiéhezett hangyák egész téli szükségletüket a mi éléskamránkból akarják felvételezni. No, és este! Mint a felhők a hegycsucsk körül, úgy száguldoztak körülöttünk a vérszopó szunyogok ezredjei!

Estére megérkezett a főcsoport 11 tagja is. Névszerint: Horváth János, Kékesi Ferenc, Kiss József, Molnár István, Molnár Mihály, Pidl Rezső, Pidl Rezsóné, Stefanik György, Stefanik Györgyné, Sütő Gyula és Szilágyi Kálmán. A csomagokat Perkupán szekérre raktuk, a "násznép" pedig vidám nótázással követte a sötét éjtszakában, szitáló esőben börtorkáló kocsit. Az út hepe-hupás, sokszor megy felfelé, sokszor viszont lejtős. A gyalogoshad számára ez utóbbi volt a legkellemetlenebb. A lovacsák ilyenkor ügetésbe, olykor csendes vágatába kezdtek s a "jó nép" pedig - futott a szekér után, ahogy csak birt. Ilyen változatos "utazás" során kilométerről-kilométerre a nóta halkabban szólt, végül a 10. kilométer után már siri csendben kocogtunk, rohantunk, majd ismét rohantunk, - mignem megérkeztünk a szálláson nagy tábortüzzel s egy még nagyobb fazék aludtejvel váró társainkhoz. Az aludtej nagyon ízlett a brigádnak. Nem csoda, hiszen tápláló éték volt: tele volt hússal, hangyák és fülbemászó bogarak százaival...

.oOo.

A felkelő nap aranyló sugarai már körülnyaldosták a táborunkkal szemben emelkedő Pipics-hegy csucsat, mikor felébredtünk. A tegnapi sűrű esőfelhők végleg elináltak, csupán néhány biborba öltözött foszlányuk igyekezett még lélekszakadva a távolban eltűnedező sötét gomolyok után.

Az első nap a táborépítés és a nagy munkára való felkészülés jegyében telt el. Egy egész sátorváros alakult ki. A nagy "klubsátor" tezején vidáman lobogott a nemzetiszínű és a vörös zászló. Mellette Hajgató János "imán sátrában" az élelmiszerraktárunkat helyeztük el. Négy kisebb sátrat az erdőben, három nagyobbat pedig az erdőszélen állítottunk fel. Napközben elkészült a tábori tűzhely és a konyha is.

Az expedíció tagjai időközben eleget tettek "beadási" kötelezettségüknek. Ez abból állt, hogy mindenki beszolgáltatta a közösség részére magával hozott élelmiszereket. A mai naptól kezdve minden élelem a közösségé, melyből mindenki szükséglete szerint részesedik.

Egy kis részleg utrakelt, hogy az égerszögi nyereg tulsó felén egy elpocsolyásodott kis forrást megtisztítson és használhatóvá tegyen. Sikerült is annyira kiépíteni a forrást, hogy legalább mosdáshoz megfelelő vizet nyerhettünk. A legközelebbi iható víz a faluban volt, vagy pedig a Vizetesben, de mindkettő kilométernél hosszabb utat jelentett.

Napközben szemrevételeztük leendő munkahelyeinket. Először a közvetlen táborunk mellett lévő keserütői viznyelőt vizsgáltuk meg. Legmélyebb pontján, - ahol Jakucs Laci néhány nappal ezelőtt huzatot észlelt - a kavicsos-agyagos mederbe egy félméteres lyukat furtunk, de jól érzékelhető huzatot így sem tapasztaltunk.

Átmentünk a Vizeteshez is. Az itt folyó patakocska egy 4-5 méter mély, bombatölcsérszerű viznyelőben tűnik el. Vagy 15 méterre tőle egy másik, valamivel kisebb nyelő található, melyet kis csatorna köt össze az előbbivel. Ez az árvizi nyelő, mely csak nagy zivatarok esetén működik, amikor a főnyelő az összefutó vizeket egymaga nem képes elnyelni.

Megvizsgáltunk még több más viznyelőt is s úgy döntöttünk, hogy holnap, időszámításunk kezdete óta eltelt 1954. év augusztus elsején, hétfőn két munkahelyen kezdjük meg a kutatást: a Keserütő lábájában /1. sz. munkahely/ és a Vizetesben /2. sz. munkahely/. Néhány nap leforgása alatt el fog dőlni, hogy melyik munkahelyen remélhetünk mielőbbi eredményt s akkor oda fogjuk összpontosítani minden erőnket.

.oOo.

Este vidám táboravató ünnepséget rendeztünk. Nagy tábortüzet gyújtottunk. A vörös szikrák sziporkázva szálltak az ég felé. Az elhaló száraz ágakon kékfényű lángnyelvek ugrándoztak. Egy-egy izzó hasáb hangos pattanással omlott szét s közben a cikázó szikrák százait bocsátotta rövid életútjára. Fenn az öreg hold kancsali szemével fi-

gyelte a hangulatos tábori képet. Talán az irigységtől fogyott le ilyen kiflialakura...

Hej, de csodálatosan szép egy ilyen tábortűz! Köröskörül a tücskök ciripelése szolgáltatta a legandalítóbb muzsikát a tüzes zsaránkok sistergéséhez, pattogásához. Hanyatfekve bámultuk az eget, a tündöklő csillagtengert.

Gondolataink messze szálltak, de nem az égbe, nem a csillagok elérhetetlen világába. Egy másik világba, mely hasonlóan pompázó, csillogó... lefelé, a föld méhébe, a sziporkázó színes cseppkőkristályok varázslatos birodalmába... Vajjon sikerül-e? lesz-e elég erőnk hozzá, hogy megtaláljuk az elvarázsolt Csipke Rózsikát és felébresszük évmilliós álmából? Lesz-e elég kitartásunk, bátorságunk, hogy ezt az emberi szem által még nem látott mesevilágot szép hazánk egyik legnagyobb természeti kincsévé változtassuk, melynek szépségében a dolgozók száz-ezrei gyönyörködhetnek majd?...

Álmodásainkból Jakucs Laci szavai ébresztenek fel. A délután folyamán érkezett táborunkba Gera Lacival és a magyar barlangkutató két ismert nőtagjával: Kincses Jutkával és Gráf Andrásnéval. Mesél a Békebarlang feltárásáról, élményeiről, kutatási tapasztalatairól. A nagy munka megkezdése előtt jó volt hallgatni az izgalmas előadást. Laci szavai bizakodást, reménykedést sugároztak:

-- Alattunk egy közel békebarlangnagyságu cseppkőbarlangrendszer húzódik. Ez nem feltételezés, hanem biztos tudományos megállapítás. A barlang főága a Vizetesnél kezdődik. Itt a patak vizét tavaly megfestettem és a színes vizet 12 óra múlva észleltük a terasztenyei karsztforrásnál.

-- A barlangkutató munka nem gyerekjáték - folytatta Laci -. Sok fáradságot, erőfeszítést, sok-sok nehéz munkát jelent. Nagy kitartásra van szükség, mert a természet nem adja oda olcsón féltveőrzött kincsét. Igaz, hogy a Békebarlangot két nap alatt felfedeztük a Bibic-töbörben, de ezt már megelőzte több más helyen sok keserves kutató munka. Nektek is fel kell készülnötök arra, hogy esetleg hosszú heteken át kell majd küzdenetek a nagy cél érdekében s a nehézségek számtalan válfaját kell majd legyőzni. Csak a kitartó bajtársi összefogás az, ami e sok nehézségen átvezethet...

Régen elmúlt már éjfél, de mi a kutatási vágytól megittasodva hallgattuk tapasztalt társunk szavait. Érdekes történeteket mesélt el eddigi kutató munkájukról, tábori életükből... Az elszabadult terasztenyei bikáról, mely egy szép napon egész táborukat pozdorjává taposta s ők maguk csak a fákra mászva, no meg a barlangba lebuja tudtak meg-

menekülni a feldühödt állat elől... Mesélt édes történeteket Mutyusról, táboruk Fekete Péteréről... és sok más apróságról, melyek a "Békebarlang felfedezése" című könyvéből természetesen kimaradtak...

Már csak egy világító parázshalmaz volt tábortüzünk helyén, mikor elbucszunk kedves barlangász vendégeinktől és mi is nyugovóra térünk...

.oOo.

Az első munkanapon, 1954. augusztus 2-án elhatározásunknak megfelelően két munkahelyen kezdtük meg a feltárást.

Az 1. számú munkahely a Keserűtó viznyelője volt. A bozót eltávolítása után a nyelő legmélyebb pontján kezdtük el az akna mélyítését. Vékony agyagréteg alatt kavicsos hordalékot találtunk. Mint megtudtuk, a környező szántóföldekről az elmúlt évtizedekben szekérszámra öntögettek ide bele az összegyűjtött köveket, kavicsokat. Hej, de áldottuk is ezért a nemes cselekedetükért Égerszög parasztjait! Most ezt a töménytelen sok kavicsot kell először is kibányásznunk, ha le akarunk jutni. A kavicsos törmelék közt voltak természetesen nagyobb "adagok" is, jó egynehány meghaladta a mázsás súlyt is. Bizony nem volt a legkönyebb mulatság ezeket kézierővel másfél-kétméteres mélységből kiemelgetni!

A legnagyobb baj az volt, hogy a mélyülő akna oldalfalai gyakran bedőltek. A laposra csiszolt, gömbölyű összedobált kavics tömegnek nem volt összetartó ereje. Délután a legnagyobb beomlás alkalmával több mint egy m^3 kavics zudult le az akna mélyére. Szerencsére senkisé sem sérült meg.

Az összedobált kavicsok közt a vízfolyás irányát pontosan lehetett látni. Több ágra szakadva tartott lefelé. Gyenge, bizonytalan huzatot is éreztünk. Estére a sok nehézség ellenére elértük a két és félméteres mélységet.

A 2. sz. munkahely egészen másjellegetű volt. A vizetes árvizi nyelőjében tömör agyagban ástunk lefelé és estére itt is elértük a két és félméteres mélységet. Az agyagban előbb derék, majd karvastagságú kürtő huzódott lefelé. A "lik"-ból gyenge huzat áramlott ki. Ez a munkahely biztonságos volt, omlástól nem kellett tartani, azonban rendkívül hosszadalmas munkának ígérkezett.

.oOo.

A következő napon mindkét munkahelyen folytattuk a megkezdett munkát.

Az 1-es munkahely az éjtszaka folyamán ismét beomlott. Vagy 2 köbméter kő zuhant le és félig eltömte az aknát. Három hosszú fagerendát felállítva felszereltük a csigát s most már könnyebben ment a törmelék kienyelése.

A 2-es munkahelyen gyors ütemben folyt a munka. A fekete agyagréteg alatt kemény sárga, majd ezüstösen-vörösen csillogó agyagrétegre akadtunk. Itt már nem lehetett ásni, csákányozni kellett, mert olyan kemény volt a kőzet. Baj volt a kiszállítással. Nem volt csigánk, így kézi erővel kötélen kellett kihuzogatnunk a kitermelt agyagot. Egy m³ agyag kiszállításához kb 300-szor kellett leereszteni a kis vászonvödöröket. A munka nagyon lelassult. A víznyelő kürtő is megváltoztatta irányát, most már nem függőlegesen haladt lefelé, hanem a másik -aktív- víznyelő felé rézsutosan eltűnt aknánk keleti oldalában. A délutáni műszak befejezéséig 4 m-es mélységet értünk el.

Amikor estefelé a 2-es munkahelyről visszaérkeztem, megdöbbentő kép fogadott az "egyesnél". Az akna keleti fala ismét bedőlt, az egész akna egy bombatölcsérhez hasonlított. Senki nem dolgozott benne.

A táborban Korondi Zoli e szavakkal fogadott:

-- Itt nem dolgozunk tovább! Ez öngyilkosság!...

Zolit eddig úgy ismertem, mint aki nemigen szokott megijedni, sőt sokszor tulságosan is vakmerő. Mi történhetett most, hogy így megriadt?

Lajos meséli el a történeteket:

-- Zoli lent dolgozott az akna fenekén. Kb. három és fél méter mélységben jó huzatot észlelt. Gyors egymásutánban töltögette a vödöröket törmelékkel és eresztgette fel. A nagyobb kövekre kötéllal hurkot kötött és így emeltük ki csigával a feje fölé. Egy különösen nagy kavics akadt az útjába, volt vagy 2-3 mázsa. A fenti négy ember a csigánál nem boldogult vele, így Zoli is arra kényszerült, hogy felmászon segíteni nekünk. Ez mentette meg életét! Midőn együttes erővel huzzuk felfelé, a csigavas tartóhorogja letört és a hatalmas kődarab visszazuhan a mélybe. Ha Zoli ottmaradt volna, palacsintává lapította volna a lezuhanó kő. A nagy zuhanás után bedőlt az akna egyik oldala is s most már ott sem tartunk, ahol tegnap este...

Ezek után megértettem Zoli szokatlan szavait. A halál szele közel járt hozzá...

Más rossz hírt is közöltek a fiuk. Ezt Zoli meséli:

-- Az égerszögiek megtudták, hogy a teresztenyei határban is dolgozunk a Vizetesnél. A faluban azt mondták egyes helyeken, hogy nem adnak több enivalót még pénzért sem, mert attól tartanak, hogy az ő segítségük révén - a teresztenyeiek jutnak barlanghoz...

Döntöttünk. Az erők jobb összpontosítása s nem utolsó sorban a fenyegető "gazdasági válság" megelőzése érdekében a 2. sz. munkahelyen átmenetileg beszüntetjük a munkát. Több műszakban az egyes munkahelyet ostromoljuk tovább. Az első dolgunk mindenesetre az lesz, hogy komoly ácsolatot készítünk a további omlások megakadályozására.

.oOo.

Augusztus 4-ére virradó éjtszaka újabb omlás történt.

Reggel két brigádot szerveztünk. Az egyik az erdőből fákat termelt ki és szállította a viznyelő szőléhez. A másik brigád Lajos szak-szerű vezetése mellett az ácsolást készítette. Délre két és fél méter mélységig elkészült a ducolás, nem kellett tehát többé beomlástól tartani.

Délután Csupor elvtárssal, az égorszögi tanácsitkárral szálltunk le az aknába. Néhány óra leforgása alatt több mint egy méterrel mélyítettük az aknát. Ekkor mintegy 4 méter mélységben szilárd, összefüggő közethez értünk. A vizmosta kövek az akna keleti falánál huzódtak a mélybe. Huzatot már alig-alig lehetett érezni. Megállapítottuk, hogy itt tovább függőlegesen lefelé haladni nem tudunk. Oldalt kell vágnunk. Itt persze megint ácsolni kell...

A háromnapig megfeszített és eredménytelen munka láttán sok társunk elkedvetlenedett. A mai munkanap befejezésével jó kilátásaink a barlang gyors felfedezésére vonatkozólag szertefoszlottak. A sikertelenség láttán több társunk nyiltan szakított. Kékesi Feri és Molnár Pista így nyilatkoztak:

-- Kocsedo-sziget ehhez képest egy üdülőtábor...

Bár ebben nem kis túlzás volt, kétségtelen, hogy igen megerősítő volt a munka. Otthon arra számítottunk, hogy a kutató munka mellett lesz időnk szórakozásra is, ezért felpakoltuk magunkat társasjátékokkal, könyvekkel, futballlabdával. Bizony minderre eddig nemigen futotta időnkéből, a kutatás láza, a minden nehézséget legyőzni akaró "csak azért is" nem hagyott nyugodni. Persze voltak gyengébb akarattal, kisebb elszántsággal rendelkezők s ezek mihamarább lemorzsolódtak.

.oOo.

Augusztus 5-én kora hajnalban láttunk ismét munkához. Gerendázatot kellett beépíteni az aknából oldalt, északi irányba eső omladékos részbe. Nem volt egyszerű munka, mivel állandóan omlott az oldal és a tető. Nem is csoda, hiszen minden agyagtömités nélkül, fejnagyságu ke-

rek kavicsokból állt az egész oldalfal. Délre azonban sikerült az előretolt gerendákból egy elég megbízható mennyezetet kiépíteni.

Ebéd után megkezdtük ezen oldalakna mélyítését. Igen gyors ütemben haladt a munka. Brigádunk két leglelkesebb tagja, Stefanik Gyuszi és Szilágyi Kali volt felváltva a fővájár. Késő éjtszakára járt az idő, mikor sikerült őket felcsalogatni a "lik"-ból. Ennek komoly oka volt. Ugy nézett ki, hogy ma "lesz valami"...

A kavicsos törmeléknek négy és fél méter mélységben éles kornodált mészkődarabok váltották fel. A kődarabok közt egyre nagyobb réseket, nyílásokat találtunk. A csiga kötelét egyre mélyebbre kellett eresztetni. Gyusziék gyors ütemben haladtak lefelé. Kb. öt méternél feltűnt egy erősen koptatott, vizmosta, összefüggő mészkőfal. Vele szemben félméterrel egy másik. Most már a két kőfal között haladtunk lefelé ismét egy métert.

A többnapos reménytelennek látszó munka után most határtalan lelkesedés fogott el mindnyájunkat. Ugy látszott, hogy elértük a barlang kürtőjét!!...

Jakucs Laci, aki éppen e percekben látogatott meg bennünket, titokzatosan mondja Gera Lacinak:

-- Bibic-töbör 1952. augusztus 4-én délelőtt 10 óra...

/Annakidején néhány óra múlva felfedezték a Békebarlangot!/.

.oOo.

Hej, Jakucs Laci ez alkalommal nagyon tévedett!...

Igaz ugyan, hogy az est folyamán már elértük a 7 és fél méteres mélységet, de itt elakadtunk. Igen szűk volt a munkahely. A két kőfal között alig félméteres helyen szorongtunk. Balról /nyugati irányból/ több hasadékot figyeltünk meg. Ezek is igen szűkek, alig 20-30 cm szélesek. Rézsutosan vezettek lefelé.

Biztató reménysugárt jelentett azonban az, hogy a huzatunk, a barlang biztos hirnöke, erősödött. A szemben lévő nagy sziklafal alján lévő nyílásból, de a baloldali hasadékból is áramlott a hideg barlangi levegő. Megmértük a hőmérsékletét: 11 C°. Igen, ez már barlangi hőmérséklet. A hideg levegő elárasztja az egész aknát. Alig fél méterre a földfelszíntől az aknában a tűző nap ellenére is igen jól lehet látni a leheletet.

A mai nap egyedüli feladata: bővíteni a munkahelyet a továbbjutás érdekében. Ez azután a keservés munka! Hidegvágónk csak úgy szikrázik a kemény mészkőben, míg végül is a tonnás kőről egy öklömnyi darabot le tudunk hasítani. Ugy látszik, itt elakadunk!...

.oOo.

A következő napon, szombaton sem sikerült említésre méltó eredményt elérnünk. Tovább vésztük a köveket, ütlegeltük a nagykalapáccsal.

A baloldali hasadék bővítésén is fáradoztunk. Annyit sikerült elérnünk, hogy kb. 3 métert oldalt és 1 métert lefelé be lehetett csuszni rajta. S utána: nincs tovább!

Egyre aggodóbb szemekkel figyeltük a szembenlévő nagy kősziklét. Pár nappal ezelőtt azt hittük, hogy az összefüggő szálközet, mely a kürtő északi falát jelenti. Most, hogy az aljához értünk, kiderült, hogy nem más, mint egy erősen vizmosott, kb. félméter vastag, két és félméter magas lapos kődarab, mely bármelyik peroben bedőlhet. Biztosítással egy faéket vertünk a nagy kő és a szembenálló szikla közé, ideig-óráig ez biztosítékot nyújtott.

Este Zoli örömujjongással ront be a táborba:

-- Nézzétek, mit találtam!...

S elővett egy kb. 20 centiméteres és egy 10 centiméteres cseppkövet.

-- Becsüsztam a baloldali hasadék legmélyebb pontjára és ott találtam.

Egy kicsit felvillanyozott a látvány: ime, az égerszögi cseppkőbarlang első cseppkővei!

.oOo.

Augusztus 8-án, vasárnap sok látogatót kaptunk a faluból. Mindenkit érdekelt, mi is történik a Keserítő mentén, megvan-e már a barlang. Kijött a mindennapos vendégünk, Pozsgai bácsi is, a falu legöregebb embere. 96 éves. Érdeklődött munkánk iránt, hiszen neki, mint a falu legöregebb emberének, mindenről tudnia kell.

A sok látogató közt volt egy egyszerű bányász is, aki hóna alatt egy ujságpapiros csomagot szorongatott. Odajött hozzánk és így szólt:

-- Nem nézhettem már tétlenül, hogy hogyan kinlódnak azzal az ormóttal, esctlen kőtörőkalapáccsal, amit Pestről hoztak magukkal, meg azzal a szerencsétlen kis hidegvágóval. Ilyen szerszámokkal sohasem jutnak be a barlangba. Hoztam én maguknak egy olyan kalapácsot, mellyel ha egy jó erőset ütnek, menten szétesik a legerősebb szikla is.

Óvatosan kibontotta a papiros csomagot és egy formás kézhezálló, rövidnyelű kalapácsot adott át.

Megköszöntük a kedves ajándékot, bár magunkban kissé kétségbe vontuk ennek az egyszerű kalapácsnak "csodafegyver" jellegét.

Este, mikor falusi vendégeink eltávoztak, ünnepi műszakot szerveztünk önként jelentkező tagokból. Lajos magához vette az új

kötőrő kalapácsot és elsőnek szállt le az aknába. Mi még fent voltunk az akna körül, mikor már hallottuk Lajos kalapácsütéseit. Egyszerre csak hangos recsegés, ropogás, csörtetés hallatszik letről. Feltűnik Lajos a lyuk alján s mint egy órült, mászik, kapaszkodik kifelé. A rettenetes sietségben fejét beleveri a gerendázatba, térdéről az éles sziklák lenyuzzák a bőrt. Lámpája elaludt, kezéről folyik a vér...

-- Mi történt Lajos?

Nem kellett válaszolnia. A következő pillanatban tompa robaj. Sziklák zuhannak le, meginog az ácsolat.

Lajos fehérre vált arccal, szakadozva-lihegve meséli:

-- Néhány jólirányzott ütést mértem az új kalapáccsal az utban-álló nagy sziklatömbre. Láttam, hogy megrepedt, majd lassan kezdett szétnyilni és fölötte is megindultak a kövek. Éppen az utolsó pillanatban sikerült kiérnem...

Valóban szerencséseje volt. Végződhetett volna rosszabbul is a dolog. De úgy látszik, az új kalapács beválik. Hogy megkülönböztessük a másiktól, az otrombától, a nagytól, elneveztük "kis kalapács"-nak. A "kis kalapács" hűséges segítőtársunkká vált az elkövetkezendő hetek nehéz küzdelmeiben...

Lajos vérző térdét törülgeti. A baloldali hasadékból 12 másodperc alatt tette meg az utat a külszinre. Új keserütői világcsucst állított fel ezzel az idejével...

.oOo.

Augusztus 9-én reggel vigasztalan, esős időre ébredtünk. Hatan maradtunk a táborban: Balázs Lajos, Korondi Zoltán, Szilágyi Kálmán, Molnár József, Hajgató János és én. Hetediknek befut Törkenczi Jóska. Utóképes, jó harci brigád ez a hét ember! Csak Gyuszi hiányzik nagyon, akinek lejárt a szabadsága és haza kellett utaznia. Legkiválóbb munkatársunkat vesztettük el benne. Nagyon hiányzik Kiss Jóska is, aki önzetlenül bármikor bármilyen munkát elvállalt a kis kollektiva érdekében.

Keserves napok következtek. Egy hasadékot bővitgettünk. Sikerült is annyira kiszélesíteni, hogy "lapjával" végigcsuszhattunk benne. De, óh jaj! Zsákutva! Olyan szörnyű keskeny a továbbvezető kürtő, hogy legfeljebb egy ürge fér el benne /hozzánk hasonló kétlábú ürgék képtelenek átpréselni magukat rajta!/.

Háromnapig keserves munkánk tehát kárbaveszett. Na, most merre??

Ez volt a nagy kérdés, melyet délben egymásnak feladogattunk.

-- Az a nagy szikla nagyon gyanus nekem - mondja Kali. Azt kellene az utból eltávolítani...

Válóban, már napok óta beszélünk erről. A nagy szikla, a nagy szikla, melyet annakidején a kürtő szálközetének néztünk... Eddig erre az eshetőségre, a nagy szikla kioperálására nem is gondolhattunk, hiszen legalább 2 tonnás darab! De most már van egy csodás új szerszámunk, egy "kis kalapácsunk", hátha az segít rajtunk.

Délután először is konziliumot tartottunk a "nagy szikla" felett. Körültapogattuk, mint valami nagybeteget. Kali alulról egészen a háta közepéig nyult fel s ujságolta: üreg van mögötte! Mi is megnéztük: igaza van Kalinak! Egyhanguan döntöttünk: ki vele! Ugy nyilatkoztattuk ki ezt, mint ahogy a fogorvos mondja páciense odvas fogára.

.oOo.

A mai nap reggelén hozzákezdünk a nagy operációhoz: a "nagy kő" kivételéhez. Végigtapogattuk pulzusát, erezéseit, hajszálrepedéseit. Vésőket, hidegvágókat illesztettünk be a hasadékokba és működésbe lépett a "kis kalapács". Néhány órás kalapálás eredménye 200 vödör kőtörmelék. A törmelék felcsigázása után kb. 2 m² területű "tánctermet" nyertünk.

A munka kezd egyre izgalmasabbá válni. Ugy látszik, szerencsés helyen próbálkoztunk a továbbjutással.

Lajos egy kapuszerű nyíláson előrecsuszva szenzációs felfedezést tesz: felfelé egy közel méter átmérőjű kürtő huzódik. Az egyik oldalába kődarabok vannak beékelődve, de a másik fele teljesen szabad járat. Óh, ha felülről ki lehetett volna puhatolni e kürtő helyét, két nap alatt lejuthattunk volna ide, ahova mi csak tíz nap keserves munkája révén értünk el. De hiába, a barlangkutatáshoz mindenekelőtt szerencse kell!

A nagy kürtő alul egy keskeny hasadékba torkollott. Gyors ütemben szállítottuk fel a kürtő aljáról a törmeléket, ezáltal a kapuszerű lyukon átbujva egy méterrel lehetett továbbjutni. Lajos előrecsuszott a baloldali nyíláshoz, benyújtja lámpáját a résbe és örömteli hangon kiált fel:

-- Itt a barlang! Megvan! Megvan!...

Nem hiszek neki. Végre teljesültek volna álmaink?

Én is odacsuszok. Egy három-négy méter hosszú sziklafolyosót pillantok meg a mélyben. Az alján kavicsok, homokos vízfolyás nyomai. Oldalfalai erősen korrodáltak. Főlül az elkeskenyedő hasadékba több szikladarab van beékelődve.

Lajos leereszkedik a hasadékba. Kezét, ruháját felhasogatják az éles kővek. Lélekzöt visszafojtva hallgatjuk tájékoztatását:

-- A járat hátsó része el van tömödve, elől pedig teljesen összeszűkül, úgyhogy itt sem tudok továbbmenni. Innen előlről jön a huzat, a járat is enyhén erre lejt...

Negyedórás vizsgálódás után mászik elő. Munkaruhája cafatokban lóg róla.

-- Hej, ez mégsem a barlang, pedig már azt hittem.... szól.

Baloldalt egy igen érdekes képződményt fedezek fel. Olyan mint egy talpazatnélküli óriási kehely, kb.fél méter magas és a kehely fala alig 1-2 cm vastag. Egy helyen egy tenyérynyi szélességben be van törve az oldala. A rendkívül érdekes formájú képződményt "Csupor"-nak nevezzük el.

.oOo.

Reggelente egész gyerekkaraván hozza a faluból az élelmünket. Minden reggel kapunk 10 liter aludtejet, 5 liter édestejet, no és ami a napi főzéshez kell: zöldbabot, tököt, zöldséget, hagymát, stb. A legszorgalmasabb "szállítóink" a Tarozali gyerekek, ők csaknem mindennap hoznak valamit.

Hát erre a szivélyes vendéglátásra igazán nem számítottunk! Sokszor meghívtak a faluba házakhoz vacsorára is, különösen az öreg juhász, aki munkahelyünk körül szokta legeltetni nyáját. Magunk közt Jelkulcs bácsinak neveztük el egy édes kis történet kapcsán:

Egy nap elkérte tőlünk Jakucs: "Békebarlang felfedezése" c. könyvét és kezdte olvasni a fedőlapon lévő térkép feliratát: "Jel-kulcs..."

Megbotránkozással szólalt meg:

-- Enyje, ennek a Jakucs urnak Jelkulcs ur az igazi neve...

Azóta a juhász bácsin rajta maradt a név: Jelkulcs bácsi...

.oOo.

Augusztus 11.-ét irunk. Kb 12-13 méter mélyen vagyunk a bejárat-tól számítva. Vajjon mikor érjük már el az igazi barlangbejáratot? Nehéz kérdés! Lehet, hogy már csak néhány méter választ el bennünket tőle, de lehet, hogy még hetekig kell keservesen dolgozni érte.

Mindenekelőtt a tegnapi felfedezett alsó járathoz való lejutást kell kiépítenünk. Csak most vettük észre, hogy fejük felett milyen veszélyesen "lógnak" a kővek. Az előrerohanás lázában tegnap minden óvatosságról megfeledkeztünk. Egy rossz fogás a sziklákon elég lett volna arra, hogy az egész mennyezet ránk szakadjon...

Először a kürtő kapuját /1.sz.kapu/ szélesítjük ki, majd beúcoljuk. A kalapácsütések hatására a nagy kürtőből újabb kőzuhatag hull alá, alig győzzük kihordani. Pedig van segítség bőven. Minden este a besötétedésig itt dolgozik velünk Csupor Pista, a tanácstítkár, a falu lelke. Munkaidő után 2-3 bányász is beáll közénk, a tsz-ből is jön segíteni egy-két lelkes ember. Az egyik sáros munkaruha a falu református papját rejti magába. Csodálatos ez az összefogás! Munkások, parasz-
tok, értelmiségiek, falusi és városi dolgozók váll-váll mellett küzde-
nek a közös célért, közös vágy fűti őket: mielőbb feltárni ezt az új
barlangot!

Rólunk ugyan egyáltalán nem ri le, hogy "városiak" vagyunk. Amikor feljövünk a mélyből sárosan, füstösen, véresen, egyikünk sem ta-
gadhatná le bakonyi csavargó betyár nivoltát. Különösen Hajgató Jancsi
nyujt félelmetes látványt le napos lengő fekete szakállával. Az éger-
szögi gyerekeket mostanában biztosan így ijesztgetik:

-- Legyetek jók, mert elvisz a Hajgató bácsi!

.oOo.

A következő nap reggelén Lajos eddigi legveszélyesebb munkájához
látott hozzá: a nagy kürtő aljának beácsolásához. Fentről, 4-5 méter
magasságból még mindig potyogtak le időnként kisebb-nagyobb sziklada-
rabok.

Lajos egészen betérdelt a kürtőbe, így rakta be a gerendákat.
A keresztfákat araszos szegekkel erősítette össze. Egyszerre csak nagy
sziklarobajra leszek figyelmes. Omlás történt a kürtőben! Lajos hangos
nyögését és hangját halljuk:

-- Rán esett egy szikla . . .

Jó 30-40 kilós lehetett a tettes, ketten alig tudtuk kiemelni.
Szerencsére az éles könek csak a tompa fele érte Lajos combját. Csontja
nem tört el, csak súlyos zuzódásokat okozott az ütés.

Nagynehezen felvászorgott és bekötöztük sebeit. Utána vértől áti-
tatott kötéssel, cafatokban logó nadrággal már indulni is akart vissza
az aknába, mondván:

-- Még nem fejeztem be az ácsolást, nem hagyhatom így...

Alig tudtuk visszatartani...

A nagy kürtőt Lajos hősie munkájának emlékére "Lajos kürtő"-
nek neveztük el.

Az ácsolás elkészülte után kitágítottuk az alsó folyósóba nyiló
rést, majd három jól irányzott kalapácsütéssel annak végpontját jelentő

szükületet bontottuk ki annyira, hogy hasonaszva bele lehetett mászni. Az elsőnek bemászó Kali örömmel jelentette:

-- Egy három méter hosszú, másfél méter magas terem van itt. Nagyszerű a huzat!

.oOo.

Óh, hogy csálnak ezek a karbidlámpa fények! Tegnap még azt hittük, hogy egy szép nagy terem kapuját nyitottuk ki, ma kiderült, hogy ez a terem is csak egy szük járat és alig egy méter magas.

Augusztus 13-~~a~~ van, még hozzá péntek. Vajjon szerencsés napunk lesz-e ma, vagy szerencsétlenséget hoz ránk?

Nagy a versengés a fiuk közt: az izgalmasnak ígérkező mai napon ki legyen az elől dolgozó, a fővájár? Molnár Jócó pályázik rá, no meg én. Kali ellenben kijelenti, hogy személyes sértésnek tekinti, ha nem engedjük őt előre. Pedig, ha tudta volna, hogy ez a vállalkozása -csepp hijján az életébe került.

Kali óvatosan, hasonfekve csuszott előre. Már csaknem teljesen bent volt a vizmosta lejtős járatban, csupán lábafeje lógott ki a kapun. Ekkor történt a szörnyű dolog . . .

Kali feje felett lévő hasadékból kivált egy oda beékelődött kőlap. Olyan volt, mint egy guillotine bárdja. Kb. egy méter magas, 60-70 cm széles. Alul borotva élesre mosta a lefolyó víz. Fölül kb. 15-20 cm vastagságu volt...

Hangos reccsenést hallottam. Benézek a lyukon. . . Kali nyakától alig 5-10 centiméterre vágódott le a hatalmas kőbárd. Ha csak néhány centivel odébb esik le, teljesen lefejezte volna a hős fiut...

Kali arca halálsápadt volt. Azt hiszem, a halál leheletét még sohasem érezte olyan közel, mint ezekben a pillanatokban...

Ezután Jócó mászott be. Első dolga az volt, hogy a mennyezet hasadékaiból minden veszélyesen lógó követ a nagy stangával lepiszkált. Az éles kövek mind jobban és jobban összeszabdalták kezeinket. Ebben is Kali vitte a rekordot: csak az egyik kezén 23 kisebb-nagyobb vágás volt...

Szerencsére sebeink gyorsan gyógyultak. Eleinte bekötözgettük, vagy legalább is leukoplaszt-tal leragasztgattuk őket. Mostanában már ezt is elhanyagoltuk. A vérző sebeket pár perc múlva belepte a barlangi agyag, mely - talán tulzás, de így volt - egész jó gyógyhatásának bizonyult. Egyetlen sebünk sem gennyesedett el, a kisebbek egy-két nap múlva már teljesen begyógyultak.

.oOo.

Augusztus 14-én már csak hárman maradtunk. Kali, Lajos és én. Ma én voltam az elővájár. Ujabb sziklatömböket bányásztam ki a tovább vezető, hézagos vizjáratból. Kalapáccsal "szállításra alkalmas" darabokra törtem össze és kigörgettem a szélesebb járatrészbe. Délután felállítottuk az élő futószalagot. Néhány bányász, egy-két tsz tag, no meg a tanácstitkár, a tanító és a református pap képezték a láncolat egyes szemeit. Kézről kézre adogatták a szikladarabokat, a törmelékkel telt vödröket, míg az akna aljához nem értek vele, ahonnan csigával szállítottuk fel. Odafent a töbörben már vagy 2-3 vagonrakomány kő volt felhalmozva, melyet mind így fuvaroztunk fel. Egy csinos kis házacska lehet majd építeni ebből a sok kőből - a barlanglejáratához..

Este a letelt szabadságidő hazakényszerítette két leglelkesebb bajtársamat, Kalit és Lajost is. Egyedül maradtam, igaz nem sok időre..

.oOo.

Még az éj folyamán látogatóm akadt. Hangos csörömpölésre, edényzörgésre, mászkálásra ébredtek. Ki járhat itt?

A közelben lévő egyetlen fegyvert, a baltát megragadva óvatosan kuszom ki a sátorból.

A konyhánál egy nagy vaddisznót pillantok meg. Egykedvűen turkál az edények közt. Felkapok egy nagy göröngyöt, feléje hajítom, közben ijesztésül nagyot rikkantok. Hivatlan vendégem nagyot visit s a következő pillanatban gyors futással tűnik el a bozótban. Csörtetését még hosszú percekig hallom... Őkelmének jó zsákmánya volt az éjjel: megevett egy csomó turót, egy féldoboz száraztésztát, egy pár uborkát és megmaradt zsirkészletünk felét.

Kora hajnalban is akadt látogatóm. Holly Sanyi és társai keresték fel táborunkat. Ők fedezték fel tavaly a Bükkben a pénzpataki barlangot, benne Európa legnagyobb földalatti vizesését, egy 60 méteres zuhatagot. Most itt dolgoznak - Teresztenyén. Ők a forrás felől kísérleteznek, de eddig szintén nem sok eredménnyel. Titkolóznak a fiuk, de annyit megtudok szavaikból, hogy kb. egy félmétert süllyesztették a vízszintet és egy szűk járat kibontásával mintegy 15-20 métert haladtak előre. Egy nagyobbacska teremnél azonban újból, - úgy látszik végleg - elakadtak. Pedig ezt a termet a "Jóreménység" termének nevezték el. A rivális kutatóktól - hiszen egy barlangrendszer meghódításáért küzdünk, csak a két ellentétes póluson - jó szerencsét kívánva bucsuzom...

Délben megérkezik táborunkba László Irénke, Petrényi Rózsika és Szikora Gyurka. Nyomban munkába is állnak, annál is inkább, mivel megérkeztek a faluból is a vasárnapi segítő társaink: a szabadnapos bányászok, tes tagok és természetesen Csupor Pista.

Engem ekkor ért kutató munkám legsúlyosabb balesete. Egy nagyobb kődarab kiemelésénél megrándult a derekam. Szörnyű fájdalmat éreztem minden mozdulatnál. Alig tudtam felvászorogni a táborba...

.oOo.

Nagy fájdalmaim miatt egész éjjel nem tudtam aludni. Rádásul éjtszaka megindult az esőzés is és egész napon át esett. Levászorogtam a "lik"-ba, de dolgozni mégsem tudtam. Szikora Gyurka ugyan szorgalmasan masszírozgatta derekam, mindhiába!...

Nemsokára megérkezett néhány bányász, a pap és pesti sógora, Csupor Pista, sőt még a járási tanács ellenőrző köruton lévő egyik előadója is beszállt a munkába. Késő estig dolgoztak lent, a járatok kibővítése során kitermeltek egy csomó követ.

Ezalatt én a sátorban feküdtem tehetetlenül... Számomra tehát befejeződött a barlangkutató... Legyőztek a kövek...

Szörnyű érzés volt...

.oOo.

Már augusztus 17.-e van. Egész nap vigasztalanul esik az eső. Hála Gyurka kitűnő masszírozó képességének, egyre jobban érzem magam, bár még mindig nagy fájdalmaim vannak.

Délután a falu önkénteseivel együtt munkába állok. A járási tanácstól itt van Szőke elvtárs pénzügyi előadó is. Idős, beteges ember, de nagy lelkesedéssel dolgozik a zuhogó esőben. Ő kezeli fent a csigát. Én a másik végponton dolgozom, mint elővájár. Borzasztó fájdalmaim vannak. Most nem szabad meghátrálni! Tovább-tovább, győzni kell...

Egy igen kritikus helyhez érkeztünk. A járatunk végpontja egy hatalmas omlásba vezetett. Másas kődarabok voltak itt nagy összeviszszaságban egymásra dobálva. Mikor kimozdítottam egyet, felülről 3-4 másik zúdult a helyére. Rendnytelen helyzet...

Délben erősítés érkezett, befut Molnár Misi...

.oOo.

Augusztus 18-án is egész nap vigasztalanul zuhogott az eső. Délben ismét szaporodtunk egy lelkes taggal: Sponga Imre, a budapesti

zenekonzervatórium hallgatója érkezett hozzánk barlangkutatóra. **Renek** ujitása van: egy pár ócska bőrkesztyű. Ebben dolgozva az ember nem hasogatja össze a kezét.

Ismét konziliumot tartunk, mint annakidején a **nevezetes** "nagy kő"-nél. No, most mitévők legyünk? Balra félméter magasságból egy bizonytalan kinézetű járatból állandó huzat áramlik. Jobbra lefelé több keskeny kürtőből - ha a törmeléket megpiszkáljuk - erős huzatot észlelhetünk. A hatalmas omlás azonban mindkét lehetőséget - bizonytalansággá változtatja.

Már csak három napunk van hátra. Végleg el vagyok keseredve. Eredménytelenül kell hazatérnünk!... Mennyi munka, mennyi szenvedés... s a nagy célt még sem értük el... Csipke Rózsikát nem sikerült felébresztenünk...

Utolsó rohamra indulunk.

Legelőször is ácsolni kell. A fiúk kidöntenek egy csomó fát, én vállalom lent az ácsmesterséget. Erős gerendákat húzok be a nagy omladék alá. Sajnos az egész omladék minden ízében mozog. Egyedüli biztos támaszfal csak baloldalt van.

A fiúk gyors ütemben szállítják le a kaeskarings földalatti járatokon keresztül a támasztó fákat, oszlopokat, ékeket... Késő éjtszaka volt már, mire elkészültünk...

Kora hajnalban folytattuk munkákat. Derekam szokatlan gyorsan javul. Talán a hideg barlangi levegő segít?...

Ugy döntöttem, hogy először egy félmétert lefelé jobbra mélyítem a munkahelyet, majd előre bontok ki járatot. Az elgondolás helyesnek bizonyult. Jobbra előre vagy 15 darab mázsás követ piszkáltam ki a stangával. Kalapáccsal elég könnyűszerrel sikerült összetörnöm őket. Közben megjöttek a faluból hű segítő társaink is és közreműködésükkel gyors ütemben szállítottuk ki a köveket. Pedig ez utóbbi már nem volt a legegyszerűbb dolog, mivel vagy 25 méteren keresztül kellett a köveket egészen szűk járatokban tovább adogatni, odébb görgetni.

Most Szikora Gyurkával dolgozom együtt. A fiu hanyatfekszik a szűk járatban, a hozzájuttatott kődarabokat, sziklákat saját testén végig gurigázva továbbítja bányásztársának. Egyszerre felszisszen: a járat agyagos falából egy 10-15 kilós kő levált és a lábára zuhant. Szerencsére komolyabb baj nem történt. Az ő részéről is megtörtént tehát az avatás...

Egy nagy szikladarabot mozdítok el a örömben felrikkantok: mögöttem egy nagy üreget pillantok meg. Az éles kövek szaggatják ruhámat, mégis sikerül a szűk nyíláson félig becsuszni a terembe. Kb. 3 és fél

méter hosszú, 3-4 méter magas, másfél méter széles kupolaszerű helyiség ez. Baloldaltól egy vízjárat csatlakozik be, szemben szintén egy szélesebb vízmeder torkollik a terembe. A betorkolló lejtős agyaglavában sok kisebb-nagyobb kavicsoska található. Az agyagos mederben tisztán látszanak még a legutóbbi zivatar nyomai.

A terem közepén gyönyörű tisztára mosott kövek vannak. Egész lazán fekszenek egymáson. Ha lecjtek egy kavicsot, csodás csilingeléssel hull alá a kövek közt.

Örömmel határtalan! Három irányból ide futnak össze a kürtők, a vízjáratok és innen már egyesülve - egyenesen lefelé haladnak. Nyilván ez lesz a barlangi főkürtő! Most már könnyűszerrel csak lefelé kell haladni, mignem - bejutunk a barlangba...

Igy lelkendeztem magamban, addig amíg felfelé nem pillantottam. A "kiskupola" tetejéről, ahogy később ezt a termet elneveztük, Denoklos kardjaként lebegett felettem egy csomó lógó szikladarab. A helyzet veszélyessége pillanatok alatt kijózanított. Gyorsan visszahúzódtam. Éppen idejében! Néhány agyagba ágyazott kődarab már zudult is lefelé.

Még a délután folyamán hozzákezdünk az ácsoláshoz, majd pedig a fenyegető jobboldali kősziklát vertük szét. Estére a falubeli segélycspattal a sok kődarabot a felszínre szállítottuk.

Hej, hogy megváltozott egy nap alatt a barlangi lejáró képe! Mennyi új reménység tud születni néha pillanatok alatt!!

Derekam egészen rendbejött. Nem tudom, mi segített meg: Gyurka dögönyözése, a hideg barlangi kövek közt naphosszat tartó ücsörgés, vagy az új remények felvillanyozó hatása? Mindegy! Lényeg az, hogy már alig érzek fájdalmat...

.oOo.

Augusztus 20.-a, utolsó munkanapunk...

Kora reggel kezdünk. Ducolni kell. Misi az erdőn termeli ki a fákat, Imre és Gyurka szállítja le hozzám a megadott méretre levágott darabokat. Egy súlyos 180 cm-es oszlop a vastagabb végével érkezik le. Így nem tudom használni, nem megy be a sziklarepedésbe. Meg kellene fordítani, de nincs hely. Cipelik ismét kifelé. Utközben vagy ötször is megkísérlik a fiúk különböző helyeken megfordítani, de sikertelenül. Több mint félórát keserves munkába telt, míg a hosszú kacskaringós folyósokon keresztül az oszlop ismét visszaérkezett. /Kedves Olvasó! E kis epizódból is meggyőződhetsz, hogy milyen emberfeletti küzdelmet kellett itt már vívnunk minden egyes méter előrejutásáért!/

Alig tettem be az utolsó gerendát, megroggyant a kupola teteje és jódarab sziklák zúdultak le az ácsolatra. Jobbról egy másfél mázsás szikladarab lomhán csuszott lefelé, stangával vezéreltem utját. Mögötte fent, a kupola oldalfalában, egy sötét nyílást fedeztem fel.

Gyanus volt már nekem eddig is ez a jobboldali rész! Mikor néha magamra maradtam, a csendben többször hallottam, hogy valahol jobbra időnként szikladarabok hullnak a mélybe.

Felmásztam a lecsuszott szikla helyére s meglepetéssel ujságoltam a többieknek:

-- Gyerekek, egy hatalmas barlangi hasadék vezet itt lefelé! Nem is látom a végét, olyan messze van! Ejnye, ejnye, csak a huzat igen gyenge! Fiuk! Oldjátok le a kötelet a csigáról, hozzátok le...

Mindenki örül, mindenkinék csillog a szeme... Az utolsó napok sok új reményt öntöttek belénk...

A fiuk egymást váltogatva másznak fel az oldalba, hogy szemrevételezzék a helyzetet. A hir gyorsan terjed, Rózsika és Irénke is ott hagyják az ebédet és rohannak le hozzánk.

Imre akar lemenni mindenáron elsőnek. Ő egyébként civilben kiváló hegymászó, az aknáinkba is "dürfelezéssel" szokott lejárni. Kiderül azonban, hogy nem is kell kötél a lemászáshoz, a sziklafalak közt sok a beékelődött kő és azokon vigan lehet lemászni...

Közben befut Jakucs Laci is. Megittasodva figyeljük Imre minden szavát, Sajnos, alig 5-6 métert tud lefelé haladni, mert a járat összehűkül. Olykor hatalmas robajt hallunk. Lábával kimozdít egy-egy beékelődött sziklát a falak közül, az zudul azután lefelé. Egy izben egészen alánk mászik be. Lámpájának imbolygó fénye az alattunk lévő kövek közt villan fel néha. Ujabb csörömpölések, sziklazuhanások.

-- Sajnos, erre sem tudok továbbmenni, itt is tele van omladékkal a járat. . . -- jelenti Imre. Ujabb és újabb hasadékokba mászik be, mindenhol elakad néhány méter után. A legbosszantóbb az, hogy nincsen huzat. Az arcunkon pedig érezni, hogy áramlik a teremben a hideg levegő, de honnan? Annyi a rés, annyi a hasadék, hogy nem tudjuk megállapítani a huzat igazi irányát.

Laci azt javasolja, hogy a megkezdett uton - ahol éppen álltunk - haladjunk tovább lefelé. Vagyis a "kiskupola" terem fenekét mélyítsük. Igy is teszünk, de csak abba a helyiségbe lyukadunk be, melyet oldalról már korábban is meg lehetett közelíteni.

Merre? Merre?

Ez a kérdés izgatott minket. Sajnos, már beesteledett s ezzel végetért utolsó kutatási napunk, így a kérdésre már nem tudtunk feleletet adni.

Pedig most már igazán közel lehetünk a célhoz! A továbbjutás is könnyebbnek látszott. Nem kell már a törmeléket hosszú kanyargós folyósókon át a felszínre szállítani, hanem csak beraktározni valamelyik oldalsó üregbe.

Másnap azzal a szent elhatározással hagytuk el a tábort: hazamegyünk és mozgósítjuk expediciónk legjobbjait egy utolsó nagy rohamra!

.oOo.

Kutatómunkánk utolsó két napján elért sikereink fellelkesítették brigádunk többi tagját is. 24 órán belül új harcra készen állt a rohamosztag!

Pedig nem volt könnyű dolog. Több munkahelyen akadályokat gördítettek munkatársaink útja elé, nem engedélyezték szabadságukat. Sokan nem értették meg, hogy a mindennapos aktatologatáson, egyszerű hétköznapi üzemi munkán kívül van sokkal nemesebb, megbecsülendőbb dolog is: önfeláldozó lelkes munka a haza gazdagítására, ma még rejtett, de világhírűvé válható természeti kincseinek feltárásáért. Volt, aki azt mondta: ez uri passzió! Kérdelem, hogy vajjon a köztünk lévő gyári munkások, bányászok, parasztok szintén csak "uri passzió"-ból vállalták, hogy kevés szabadság idejüket, pihenő idejüket nehéz, életveszélyes fizikai munkával töltsék el? Többen közülünk már fizetés nélküli szabadságot vettek ki, mert lelkesítette őket valami belső tűz: küzdeni egy ismeretlen, elvarázsolt világ meghódításáért!

Augusztus 24-én este a Keleti pályaudvaron brigádunk legharcedzettebb, leglelkesebb tagjai gyülekeztek. Megjött Gyuszi is, rajtam kívül ott volt még Lajos és Zoli. Petrényi Rózsika, rohambrigádunk üdvöskéje bátor férfias helytállásával, kitartásával már eddig is elismerésünket vivta ki. Most ismét eljött velünk a nagy rohamra. Szilágyi Kali táviratunkra egyenesen Sopronból érkezett hozzánk. E lányosképű, fiatal agronomusról első találkozásunk alkalmával nem is hittük volna el, hogy milyen bátor, acélos munkatársat, önzetlen jóbarátot nyerünk vele.

Távollétünk alatt Sponga Imre őrizte a tábort. Szigorúan megtiltottuk neki, hogy lemenjen egyedül a munkahelyre, nehogy valami baja történjék. A faluból mindennap más család látta vendégül, a 3-4 személy részére is elegendő finom ebédet minden alkalommal egy egész gyerekhad hozta ki hozzá a "tőlápá"-ba.

.oOo.

Az erdőszélre érve hangos sziu-indián üvöltéssel üdvözöltük rég nem látott táborunkat. Percekig csak úgy zengett a táj rikoltásunk visszhangjától...

Nyomban munkához láttunk. Megtöltöttük karbidlámpáinkat, Rózsikát kineveztük főszakácsnak. Nyomban át is vette "hivatalát" s perceken belül vigan rotyogott a nagy fazékban az ünnepi étel.

Mi hatan leszálltunk a mélybe s a végpontot jelentő utolsó nagy teremben gyültünk össze. Aprólékosan megvizsgáltunk minden járatot, minden hasadékot. A huzat egészen zavarba hozott bennünket. A terem kijáratí nyílásán felfelé jól érezhetően tódult ki a hideg levegő. De honnan jön a terembe? Ezt bizony nem lehetett megállapítani.

Elhatároztuk: huzat ide, huzat oda, mi most a vizmosás irányát fogjuk követni. Ez pedig a nagy terem első részéből ferdén előre és lefelé vezetett.

Előbb Kali, majd pedig Zoli lett a fővájár. Gyors ütemben adogatták felfelé a vizmosa köveket. A nagy terem hátsó felébe pakoltuk be a sok kibányászott anyagot, úgy azonban, hogy a terem legmélyebb végső pontján lévő lefelé haladó járatot nem tömjük el a törmelékkal. Sohasem lehet tudni, hogy nem lesz-e szükség még rá...

Zoli gyorsan haladt előre, már kb. 3 métert mélyítette 60-70 fokos lejtéssel lefelé az aknát. Közben több ízben panaszkodott: a jobboldalon levő agyagos kövek nagyon ingadoznak... Ő azonban hidegvérrel dolgozott tovább...

Egy óvatlan pillanatban azonban bekövetkezett a baj... Tompa morajlással megindultak a jobboldali sziklák. Zolinak már nem volt ideje a kimenekülésre. Az oldalról legveszélyesebben befelé dőlő egyik mázsás agyagos sziklatömböt sikerült kezével átmenetileg visszatartani. Lábára, combjára azonban súlyos szikladarabok zuhantak rá...

-- Fákat adjatok . . . -- kiállította.

Szerencsére volt a közelben néhány ducoláshoz előkészített oszlop. Csupor Pista és Lajos ezeket engedték le és próbálták velük a lezuduló sziklákat, elsősorban az oldalról betört és Zolit eltemetéssel fenyegető nagy sziklát visszatartani. Nehéz percek voltak ezek! Én Zoli feje felett lévő beékelődött sziklatömb tetején ültem. Nem mozdulhattam meg, mert könnyen a fejére zudithattam volna az egész felső onladékot.

Végül is nagy kínok közt sikerült Zolinak kimásznia a leonlott kövek alól. Egy nagy szikla főleg a combját nyomta össze, nyílt sebet nem okozott. Az erős nyomás hatása azonban annál fájdalmasabb volt. Az elsősegélynyújtás során ecetes ruhába bugyoláltuk be lábát...

Rohammunkánk első napja tehát nagyon balul ütött be. Egyik bajtársunk súlyosan megsérült, harcképtelenné vált...

.oOo.

Másnap korán reggel láttunk munkához.

Síralmas képet nyújtott a Zoli által tegnap délután kibontott járat. Mázsás sziklatömbök dőltek be, fölöttük pedig további mozgásra kész omladék. A tegnapi munka teljesen kárbaveszett, ezen a részen nem lehet tovább folytatni az előrehaladást.

Ugy döntöttünk, hogy a terem alsó végpontján szabadon hagyott nyílást próbáljuk kibővíteni és ezen keresztül lefelé haladni. Először is a tegnap kibányászott követ kellett az utból eltakarítani. Mi most tehattunk: kénytelenek voltunk visszarakni oda, ahonnan azokat tegnap nagy ügyel-bajjal kiszedtük, a beomlott Zoli járatba...

Más baj is történt. A nagy teremben egy szálközetnek vélt többtonnás sziklafal szép lassan bedőlt és teljesen elzárta az alsó szakaszba való lejutást. Szerencsére egy jól irányzott kalapácsütéssel a benyomult sziklafal jó részét leborotvtáltuk, így ezt a részt sikerült szerencsésen legyőzni.

De mi lesz a nagy omladékkal? Mellette ferdén lejtős szálközet húzódik lefelé. Ezt a vízfolyás irányában vékony agyagréteg fedi sok kvarckavicssal telítve. Itt lefelé haladni a szálközetben nem tudunk, nem marad tehát más hátra, mint nekivágni merészen az omladéknak.

Hej kövek, átkozott kövek!! Mennyi gondot, mennyi bajt okoznak nekünk, mennyi jajszó, mennyi fájdalom...! Az első komolyabb "összetűzés" egy kődarabbal még az első hét végén történt. Az alsó függőleges aknában dolgoztam, mikor fentről vagy 4 méter magasból az ácsolat közül egy jó két kilós kavics a fejemre pottyant... Szerencsére páncél sisak volt rajtam, különben most nemigen lenne módomban ezt a naplót írni... E kellemetlen élmény után egyik legmeghittebb munkatársam az a horpadt, sáros légósisak lett... Igaz, hogy nem a legkellemesebb dolog egész nap "vasfazekas" fejjel dolgozni, de ami biztos-biztos...

.oOo.

Küzdelem a kövek ellen -- ezzel a mondással lehetne jellemezni kutató munkánkat. Ez a meghatározás különösen áll azonban ezekre az utolsó napokra. Összeszorított fogakkal, kemény akarattal, férfias elszántsággal: harc a kövek ellen... Emberek a sziklák ellen...

Tudjuk, hogy miénk lesz a győzelem. A barlangot, Csipke Rózsikát őrző hétfejű sárkány görgessen milliónyi sziklát, millió követ elénk,

mi szótverjük azt, mert le akarunk jutni és le is fogunk jutni abba az elvarázsolt földalatti mesevilágba!!

Harcedzett kis brigádunk erre az új rohamra úgy indult el, mint a cél előtti utolsó akadályok leküzdésére. Most már azonban látjuk, tudjuk: olyan nem várt ellenállásba ütköztünk, ami teljesen kilátástalanná tette, hogy rövid itt-tartózkodásunk alatt sikerüljön a végső célt elérni.

De nem csüggesztett el bennünket a tengernyi nehézség. Az eddigi sok megpróbáltatás már éppen eléggé megacélozott bennünket. Fokozott erőfeszítéssel folytattuk tovább a munkát...

A nagy tereméből, - melyet Korondi Zoli balesete emlékére Zoli teremnek neveztünk el, - egy kerülő járatot próbáltunk kibontani, de sikertelenül. Nem maradt más hátra, mint a nagy omláshoz vezető Róka-lyuknak elnevezett részt tovább kibővíteni és innen szembefordulva az omladékkal megindítani a nagy ostromot.

Sikerült is a nagy omlás mentén egy kb. 1 m² alapterületű biztos kiinduló helyet kitisztítani. A nagy omladék aljából kiemelt szikladarabok helyébe nyomban támasztó gerendákat csusztattunk be, hogy a fölöttük lévő sziklák beomlását megakadályozzuk. Lassu, centiméterekért folyó küzdelem volt ez. Estére mégis sikerült kb. másfél métert balra előrehaladni az omladékban.

Szegény Lajos! Néha órákig töprengett, hogy a minden ponton mozgásban lévő kődarabok közt oszlopai, gerendái részére lehetőleg szilárd alapot biztosítson. Ez pedig nem volt egyszerű dolog! Mégis sikerült elég megbízhatónak látszó mennyezetet kiképeznie, mely a nagyobb kődarabok lezuhanását eleve megakadályozta.

.oOo.

A következő nap Gyuszi volt az elővájár. Az omladékba nyitott és a mennyezeti részen beácsolt üreget próbálta lefelé mélyíteni. Sikerült is vagy másfél métert lefelé haladnia. A kitermelt köveket egy bal és egy jobboldali üregbe helyezte el. Elöl egy hatalmas, legalább 2 méter magas és 1 méter széles lapos kődarab zárta el utját. Ennek a guillotine-hoz hasonlító kődarabnak is sikerült az éle elöl a tisztára mosott kődarabokat kiemelnie, úgyhogy nemsokkal később Gyuszi a bárd éle alatt már át tudott bujni a tulsó oldalra és onnan adogatta át a köveket.

Rendkívül érdekesen erodálódott kövek kerültek innen elő. Néhány muzeumi ritkaság számbamenő kőüstöt teszünk el emlékebe.

Egyszer csak látom, hogy a Gyuszitól kikerülő fehér köveken nagy

vörös foltok vannak. Vértoltok!

-- Mi történt Gyuszi?

-- Semmi az egész - feleli - csak egy éles kő a megszokottnál is mélyebben vágódott bele a tenyerembe...

Megmutatja a tenyerét. Jó 3-4 cm hosszú, mély vágásból folyik a vér. Hiába nógatom, menjen fel, kösse be. Dolgozik tovább...

Magamban igazat adok neki, én sen nem mennék most fel. A barlangi finom agyag a sebbe nyomulva a vérzést ugyanis rövidesen megszünteti... Ettől az agyagtól pedig még senki sem kapott fertőzést, sőt... az alatta levő sebek szokatlanul gyorsan begyógyultak...

Sokkal nagyobb gond azonban most a guillotine bárdja. Nagyon utban van. Alul a levegőben lóg, felül meg elég laza agyagos kőtörmelék közt nyugszik.

Sokáig tanakodunk, végül Gyuszi egy jól irányzott ütéssel kicserbitja a bárd élet. Vagy 30 cm-es darab tört le az aljáról. Most már könnyebben át lehet bujni alatta.

Szerencse, hogy kibővitettük a nyílást. Nem sokkal később hatalmas omlás történt a guillotine tulsó oldalán. Gyuszi csak az utolsó pillanatban tudott megnenekülni, lábát azonban így is eléggé összenyomták a felülről leomló szikladarabok.

-- Egy jó barlangkutató 5 percig a levegőben is megáll - szokta mondani Gyuszi. Most ez alkalommal ugrátszik elfelejtkezett a barlangászok ezen egyedülálló jó tulajdonságáról!

Két olyan hatalmas fekete kő esett le, hogy kézzel meg sem tudtuk mozdítani. Nem szívesen, de mégis kénytelen voltunk kalapácsot igénybe venni.

Sajnos, amitől féltünk, bekövetkezett. A kalapácsolás kilazította a guillotine-követ és a hatalmas bárd levágódott. Mint amikor a vasfüggőnyt leeresztik a színház színpadán, úgy zárta el a lapos kődarab a járat két részét egymástól.

.oOo.

Ma is, mint mindennap, itt dolgozik velünk, itt van köztünk Csupor elvtárs, a tanácstitkár. Kevés ilyen lelkes emberrel találkoztam még életemben! Minden szabadságidejét a barlangkutatásnak szenteli.

Egy szál szakadozott ingbe jön le a mélybe, a hidegbe. Soha semmi baja. Mi is gyakran megizzadva, a rekkenő hőségből kis trikóban szaladgálunk le a munkahelyre, 10 C^o-u hőmérsékletre. Ennek ellenére egyikünk sem fázott még meg, egyikünk sem lett mégcsak náthás sem.

Nem elhanarkodott azt hiszem az az állításom, hogy ennek a barlangnak a levegője is tele van antibiotikumokkal. Az új égerszögi cseppkőbarlang is "gyógybarlang" lesz, mint a Békebarlang...

A táborban egyébként állandó vendég az utóbbi időben a 96 éves Pozsgai bácsi. Rózsika körül sündörög-forgolódik. Már vagy tizszer megkérdezte a tábor mindenegybes tagját:

-- Igaz, hogy még leány a Rózsika?...

Az öregnek Rózsikával szembeni bizalmaskodása már odáig fokozódott, hogy ma délután egy óvatlan pillanatban - befeküdt Rózsika sátrába. Nagy terveket sző az öreg Rózsikával kapcsolatosan: szeretné megkérni a kezét. No, nem a saját maga számára, hisz neki van egy viszonylag egész fiatal felesége /alig 76 éves!/, hanem egyik dédunokája számára...

Rózsika viszont nem nagyon zavartatja magát. Van neki éppen elég dolga a konyhán, de gyakran a föld mélyén is dolgozik. Most éppen egy igen fontos műveltet végez táborig konyhánkban: hustalanit...

Ez abból áll, hogy a tejről és kávéról leförlözi a befödés ellenére belémászott fülbenászók és darazsak tömegét, a kristálycukrot pedig szétválogatja cukorra és hangyákra. Arra azonban már nincs lehetőség, hogy a lekvárból is kiszedje a töméntelen sok kukacot. Egy kis kukac hus nem árt meg egy jó barlangkutatónak! Sőt ellenkezőleg! Igen tápláló! /Ajánlom mindenkinek! Én igen sokat ettem belőle. Talán attól is hízta meg...?/

De térjünk vissza a munkahelyre!

A továbbjutás csak úgy lehetséges, ha a leeresztett guillotine-t szétverjük.

Gyuszival kettesben végezzük el a halálos műtétet.

A munka során sajnos az ácsolat is megsérült egy kicsit. A mennyezetet alkotó szikladarabok egy félméterrel lejjebb nyomták. A célt azonban elértük: a guillotine megsemmisült, az út szabad tovább!

Balról, letről a guillotine roncsai közül vigan fujdogál a barlangi huzat. Hivogatóan, csalogatóan áramlik kifelé a hideg levegő. Mintha csak mondaná: Gyertek, siessetek! Itt vagyok már nem messze! Gyertek!!....

Mennénk is mi bizony tovább, de mennyire mennénk!! De, sajnos eltelt ez a hét is és nekünk - hazafelé kell mennünk!...

.oOo.

Gyuzsi agyagból emléktáblát készít és elhelyezi a Zoli terem falán. Rávési a dátumot: 1954. augusztus 1-31. Utána a neveket..... Fel-emelő, de egyben szonoru pillanatok

Négyheti megfeszített munkánkat jelzi ez a tábla. Negyvenöt méterre vagyunk az akna szájától és 35 méteres közettömeg választ el a felszíntől. Nem kis erőfeszítés, akarat, kitartás kellett ahhoz, hogy ezt az eredményt elérjük!

Uj hősök születtek ezekben a hetekben, megbonthatatlan baráti kapcsolatok alakultak ki. Az önzetlen baráti szeretet, a bajtársi összeforottság, a vészben, bajban való áldozatkész segítségnyújtás legszebb erényei érlelődtek meg közöttünk.

Kicsit lehangol bennünket, hogy az utolsó hét nem mindennapi erőfeszítései sem hozták meg a hön óhajtott eredményt. A hétfejű sárkány utolsó fejét még mindig nem sikerült levágni, Csipke Rózsika földalatti üvegkoporsóját nem tudtuk elérni... A csodás mesevilág még valahol a titokzatos mélységben rejtőzködik -számunkra továbbra is ismeretlenül...

A kutatás első szakasza végetért. A munka azonban csak néhány napra áll meg. Lajos vezetésével új brigádot szervezünk és tovább folyik a küzdelem a kövek ellen... Emberek harca a sziklák ellen... emberek győzelméig a sziklák felett...

I I . R É S Z .

GYÖTRELMES HETEK - UJ REMÉNYEK

Ismerős fények csillantak meg előttem, mikor kinéztem a vonat ablakán.

-- Perkupai gipszbánya! Gyerekek, mindjárt Szinbe érkezünk!

Egymásra néztünk. Ha olvasni lehetne a szemekből - már pedig lehet! - a pillantások sok mindent elárultak volna. Izgalom, vágyakozás és reményteli órák, gyötrő bizonytalanság, vidám tábortüzes esték, halálos veszedelmek soha el nem muló emlékei sziporkáztak tekintetünkből.

Csipke Rózsika nem hagy nyugton bennünket. Még nincs egy hónapja, hogy elhagytuk Égerszögöt s szívünk már is visszahozott bennünket. Igaz, hogy a munka azóta sem állt meg. Balázs Lajos már szeptember elején visszajött s azóta folyik tovább a harc, a küzdelem. Harc a kövek ellen, küzdelem a tengernyi bajjal, vésszel szemben, küzdelem egy elvarázsolt ismeretlen világ felfedezéséért.

Vajjon mi történt az elmúlt 3 hét alatt, milyen eredményeket értek el kutatótársaink? Ez a nagy kérdés nem hagyott már nyugodni bennünket Pesten sem s ez csábitott most ide is...

Gyuszival fürgén ugrottunk le az ismerős állomáson. Harmadik társunk, dr. Horváth Pista, még nem járt itt. Foglalkozására nézve geodéta, földmérő. Egészen véletlenül ismerkedtem meg vele. Szintező műszerek után érdeklődtem az Élelmiszeripari Építő és Szerelő Vállalatnál s hozzá irányítottak. Mikor megtudta miről van szó, a legnagyobb lelkesedéssel jelentette ki, hogy feltétlenül velünk jön. Egyébként is dolgozik egy nagyszabású találmányon: elektromos hullámok segítségével a közetek ellenállását tanulmányozza. Az általa szerkesztett műszer segítségével a különböző közetfélések rétegvonulatai a föld felszínéről megállapíthatók, nem kell tehát költséges furásokat végezni. Itt a karsztvidéken, esetleg éppen a barlangkutatásokba bekapcsolódva, remek lehetőséget látott e kísérletek lefolytatására. A mostani alkalommal ugyan csak szintező műszereket hoztunk, de már most előtanulmányokat akar végezni a terepen...

A műszerállványokat nagy ügyel-bajjal bepakoltuk az autóbuszba s kíváncsian gondoltunk rá: vajjon vár-e Lajos Szinpetriben. Nem tudtuk ugyanis, hová menjünk: Jósvafőre, Égerszögre, vagy Szöllösardóba. Áthidaló megoldásnak Szinpetrit választottuk, innen mindhárom helység könnyen elérhető.

Szeptember 26.-án este 11 óra lehetett, mikor leraktuk a buszról műszereinket és csomagjainkat Szinpetri főutcáján. Kihalt az egész falu, sehol egy teremtetett lélek. Lajosnak hire-hamva. No, most merre, hova? Végül megpillantunk egy imbolygó fényt az országuton. Amikor egész közel ért, megismertük. Örömmel ölelkeztünk össze hős kutatótársunkkal, Lajossal.

Nekiindultunk az országutnak, majd a hegyeknek. Koromsötét éjtszaka volt. Pedig derült volt az ég, a csillagok azonban a szokottnál is halványabban világítottak. Karbidlámpáink kísérteties árnyékokat varázsoltak körénk.

Romantikus, hangulatos éjtszaka volt...

S Lajos mesélni kezdett...

.oOo.

☛-- Mint tudjátok szeptember 8-án érkeztem ide - kezdi elbeszélését - Csupor Pista kapott a járástól 2.000 Ft-ot a kutatás továbbfolytatására, de a falusiak is majdnem megigérték ugyanennyit. Segítség után kellett nézni, hogy ki vállalkozna a faluban a kutatási munkákba bekapcsolódni.

- Kaptam is hamarosan két remek munkatársat. Az egyik Pozsgai Sanyi volt, Jelkulcs bácsi fia. Őt biztos ismeritek, hiszen önkéntesen is már többször dolgozott velünk. A másik jelentkező Oláh Zoli volt. Neki is már komoly barlangkutatási multja van, pedig még alig 15 éves. Bátyja a Békebarlang felfedezésénél dolgozott, ő maga a falusi önkéntesekkel együtt a Dász-töbörben vájta az aknát. Mindkettő belevaló gyerek, nem csalódtam bennük.

- Természetesen első utam a Keserütő lábájához vezetett, mi van az "egyessel"? Hát, gyerekek elszomorító látvány fogadott! Az a kis terem, melyet a guillotine előtt az omladéokban kialakítottunk, teljesen berogyott. Ugylátszik az utolsó kalapálások teljesen meglazították a gerendázatot, a lassu mozgásban levő sziklagörgeteg maga előtt tolva az oszlopokat, gerendákat, szépen leereszkedett. Fölfelé egy nagy ürc: támadt a lefelé nympuló sziklahalmaz helyén, de mit ér ez, hiszen mi nem felfelé, hanem a mélybe szeretnénk lejutni...

- Szeptember 11-én, szombaton láttunk neki a nagy munkának, Leszálltunk a Rókalyukba. Megkezdjük az omladék kihordását. Közben újabb és újabb omlás támadt. Sehol egy biztos fal, sehol szálközet. Csak omladék - omladék minden felől. Már nem tudtuk hová rakni a sok követ, sziklát. Kiszállítani nem tudtuk, ahhoz kevesen voltunk. Legfeljebb a Zoli termet tölthetjük meg - határoztuk el.

- Egész napunk az omladék kihordásával telt el. Még sem látszott munkánk eredménye, mivel oldalról újabb és újabb sziklagörgetegek zúdultak le. Ducolni nem lehetett, minden mozgásban volt...

- Vasárnap sokat tanakodtunk, vizsgáltuk a környezetet. Egy percig sem volt kétséges, hogy lefelé kell haladnunk, innen áramlik felfelé a hideg barlangi levegő. De ezt az egyszerű óhajt, hogy "na, itt most lefelé" nem olyan könnyű, sőt oda lyukadtunk ki, hogy lehetetlen végrehajtani.

- Ugy döntöttünk, hogy ezt a részt abba hagyjuk, s vagy 4-5 méterrel odébb, a Rókalyuk nyílásától balra, a Zoli terem alsó szintjének magasságában kezdünk egy új aknát mélyíteni.

- Éjjel újabb omlás történt, s ez végleg feladásra kényszerítette előző munkahelyünket. Hatalmas kődarabok zúdultak alá, s a hirhedt Rókalyuk, melynek megépítésére többszáz keserves munkaórát fordítottunk, megsemmisült. Most a munkálatok ötödik hetében vissza kellett térnünk oda, ahol a harmadik hét végén abbahagytuk.

Szerpentin következett. Lajos abbahagyta a mesélést, mivel libasorban nekivágtunk a meredek, rövidítő ösvénynek.

.oOo.

Amint kiszuszogtuk magunkat a kápolnai tetőn, Lajos ismét mesélni kezdett.

* Hétfőn gyorsan ment a munka a mondhatnám: eredményes is volt. A megsemmisült Rókalyuktól balra kibontottuk a falat s a kiszédett szikladarabokkal a Rókalyukat végleg eltemettük. Mikorra beesteledett, 3 méter mély, új függőleges akna kibontását könyvelhettük el.

- Másnap tovább folytattuk a bontást. Itt is jelentkezett az örök ellenségünk: a sziklaomlás. Nem csoda, hiszen ez a rész is még ahhoz a hatalmas, több vagonnyi omladékhoz tartozott, amelynek másik felében heteken át viaskodtunk. Újabb 2 métert haladtunk lefelé. Kisebb omlás támadt s egy még nagyobb omlás veszélye érződött már. Gyorsan ácsoláshoz láttunk, ez viszont elvette időnket.

- A következő nap elég veszélytelennek látszott a munka. Sándor és Zoli ment le az aknába bontani. Én fent maradtam a Zoli-teremben a

köveket elrakni...

- Zoli teremben! Ez a kifejezés lassan megcsufolása lett a valóságnak. Tudod, hogy nézett ki ekkor már a Zoli terem? Alig lehetett hasoncsuszva előrejutni benne, annyi sziklát raktunk már oda. Hej, nem is olyan régen, még 4-5 méter magas és 3-4 méter széles volt ez a földalatti helyiség!

- Itt akartam egy kis rendet csinálni, ezért hagytam, hogy hadd foglalatoskodjanak csak a fiuk odalent. Emlékeztek rá, hogy először egy padkaszerű lejáraton felülről ereszkedtünk le a Zoli-terembe s csak később bontottuk ki a kiskupola tereméből azt a szűk oldaljáratot. Nos hát én itt fent próbáltam helyet csinálni, amikor...

... amikor az a hatalmas csodált sziklafal, mely a mennyezetet és a jobb oldalt alkotta, melyről eddig azt hittük, hogy a legbiztosabb szálközet, kettérepedt. A repedés másodpercről, másodpercre nőtt és a hatalmas sziklafal - kitudja hány tonna lehetett! szép lassan ereszkedett lefelé.

- A veszély felismerése átvillant agyamon. A fiuk vagy 8-10 méterrel lejjebb egy szűk aknában dolgoztak. Ha ráborul az akna szájára ez az irgalmatlan kő, s a fölötte lévő többvagonyi törmelék, örökre bentrekedhetnek.

"Sanyi, Zoli! Gyertek azonnal fel - kiáltok le - omlik a Zoli terem! Gyertek, amilyen gyorsan csak tudtok!"

- Szerencsére felértek, mielőtt még késő lett volna. Oh, mennyi sok mulik a figyelmen, no meg a szerencsén. Nem hiába választották a barlangkutatók köszöntésüknek a "jó szerencsét", bizony sokszor csak ez menti meg az emberi életét.

- Közben a szikla-oldalban már tenyérnyi rés támadt s az egyik fele egyre jobban ereszkedett lefelé. Nem vesztegethettük az időt. A közelben lévő farönkökből ideiglenes ducolást csináltunk, ami megakadályozta a sziklafal további dőlését.

- A nap további része ácsolással telt el..."

..oOo..

- Következő napon az új aknában is kritikussá vált a munka. Már túlhaladtunk azon a ponton, ahova Gyuszi és te annakidején leértetek. Fölöttünk egy 10 méteres kürtő tátongott, melyből időnként szikladarabok hulltak le. Nagyon veszélyes volt itt a munka. Kénytelenek voltunk ezért a kürtőben egy kis mennyezetet építeni, mely a lezuduló szikladarabokat felfogta.

- Az akna bővítését oldalról egy többméteres szikladarab akadályozta. Sokat morfondiroztunk, hogy mit csináljunk vele, végül is a "kiskalapácshoz" kellett segítségért folyamodni.

- A néhai Rókaljuk szájától 6 m-re függőlegesen lefelé történt az ütlegelés. A nagy kő megcsuszott s jött utána kísérete: egy vagon kő. Oldalról is, felülről is sok szikla behullott, alig győztük eltakarítani.

- Rendkívül veszélyessé vált a munka odalent. Minden pillanatban omlással kellett számolnunk. A kalapácsolás által megmozgatott sziklahalmaz fölöttünk, mellettünk és alattunk lassan mozgásba jött. Ha csendben maradtunk, lehetett hallani a csuszó kövek halk zaját. "Dolgoztak" a sziklák...

- Aznap este beszéltem Jakucs Lacival. Beszámoltam neki a helyzetről és tanácsát kértem. Kettős javaslata volt: vagy felülről a föld felszínéről egy másik aknát járni, vagy pedig ott feladni a munkát és a Stadionban új aknát kiépíteni..."

... S nialatt Lajos mindezt elmondta, elmúlt éjjél is s észre sem vettük, hogy már Égerszög határában járunk. Leereszkedtünk a domboldalon, le egyenesen Jelkulcs bácsi házához, ahol vacsorához terítve nagy lelkesedéssel fogadott az öreg juhász egész háza népe.

.oOo.

Néhány órát szundítottunk a tanácsháza "külön szobájában", ahol barlangkutató felszereléseinket tároltuk, majd korán reggel utra kelünk a munkahelyekre. Gyuszi és én égtünk a vágytól, hogy lássuk, hova is jutottak Lajosék több mint 2 heti megfeszített munkájuk révén.

Először a **hírhedt "egyest"** kerestük fel. A munkahely lejáratainak minden egyes kőve, sziklája régi ismerősként fogadott bennünket. Szinte semmi sem változott, legalább is a Zoli teremig minden a régi volt. Meghunyászkodva lapultak meg az oldalfalakat alkotó hatalmas szikladarabok s a fejünk felett lógó "Demokles kardok". Érezték, tudták, hogy itt a harc már eldőlt s a természet elleni csatából az ember került ki győztesen...

De nem így állt a "harci helyzet" a Zoli terem után következő függőleges szűk aknában. Kb. 5 métert lehetett lefelé ereszkedni, azután ... már a sziklák voltak az urak. Csunya omladék-tömeg fogott körül bennünket minden oldalról, lefelé és felfelé is, ki tudja még hány métereken keresztül. De a huzatot, a barlangrendszer előhírnökét ez a súlyos omladékhalmoz nem tudta elnémitani. Vigan fujdogált a hideg szellő, lobogtatta lámpáink fényét...

Megrendült szívvel hagytuk el a csatateret, ahol sok-sok óráig résztül hősiesség küzdelmet folytattunk - mindezekig eredménytelenül. Egy null tehát - a kövek, a sziklák javára...

.oOo.

Átmentünk az alig kétszáz méterre levő 3. sz. munkahelyre, a Stadionba, vagy ahogy a falusiak nevezik: Széllýukhoz.

Széllýuk! Már az első pillanatban megütötte fülemet ez az elnevezés, mikor Jakucs Laci mesélt róla. Nem ok nélkül kapta ez a hely ezt a nevet. A falu öregebbjei még emlékeznek rá, hogy itt a "lápa" alján egy nagy lyuk tátongott, melyből nyáron is állandóan hideg levegő áramlott ki. A környéken dolgozó parasztek idehozták ivóvizüket, élelmüket, mert a lyukba leeresztve az jól lehült.

Közben felszántották ezt a részt s a szabadon garázdálkodó esővizek a lyukat eltömték agyaggal. Eltűnt a barlangi nyílás, csak a nép nyelve őrizte meg az emléket: Széllýuk...

Jakucs Laci előkerestette a faluban azt az öreg embert, akié a Széllýuk melletti földdarab volt. Megkérte, hogy jöjjön ki vele és jelölje meg pontosan, hol volt az a szeles nyílás. Ezen a nyomon indult el ezután a kutatás, ezen a ponton létesítették Lajosék a 3. sz. munkahelyet.

Letelepedtünk az akna köré s unszolásunkra Lajos mesélni kezdett:

- Hát tudjátok, nem szívesen hagytuk ott az "egyest". De hát már nem bírtuk idegekkel sen azt a szörnyű küzdelmet, amit ott azokkal az átkozott kövekkel kellett vívnunk s azt az állandó életveszélyt, amit az ott tartózkodás minden pillanata jelentett... A szabadba vágytunk már...

- Szóval úgy döntöttünk, hogy kibontjuk a Széllýukat itt a Stadionban. Ha szerencsénk van s ráakadunk a kürtőre, esetleg néhány napi munkával lejuthatunk a barlangba.

- Két új önkéntes segítséget is kaptunk, Pestről lejött régi kutatótársunk, Korondi Zoli és Turai Jancsi. Így most már öten láttunk az új feladat megoldásához...

- Az első nap, emlékszen szemtenber 17.-e, péntek volt. Egy kb. 2 x 2 m-es aknát kezdtünk mélyíteni. Először könnyen ment a dolog, mivel a felső réteg könnyen ásható agyag volt. De alatta már kavicsos hordalékot találtunk. Ezt is a falusiak hordhatták ide annakidején, hogy feltöltsék vele a Széllýuk mélyedését. A napi munka mérlege este: 2 m mély gödör és semmi egyéb.

- Másnap folytattuk az akna mélyítését. Felszereltük a csigát is. Az aknában szálközetre bukkantunk, de sajnos ez egy palás kőzet volt. Féloldalt csatlakozott be az aknába, majd lassan az egész aknafenekén belelűtköztünk. Nem lehetett mást tenni, mint vésni, kalapálni.

- Ettől kezdve lelassult a munka. A rugalmas palás kőzetből csak kis darabokat leszaggatni, lecsákányozni. Ezen a napon mindössze 1 métert tudtunk lefelé haladni.

- Szeptember 20.-án, hétfőn még siralmasabb volt az eredmény: mindössze fél méter. Az aknát most már kissé oldalt kellett vezetni, hogy a palás kőzet mellett tudjunk lefelé haladni. Sajnos, huzat mindeztideig sehol nem jelentkezett...

- Este összeült a barlangász kupaktanács. Csupor Pista terjesztette elő javaslatát...:

- "Ugy néz ki, hogy a Széllükknél sem születik egyhamar eredmény"- mondta. "A falusiak pedig már nagyon türelmetlenek, szeretnék már valami komolyabb eredményt látni. Én azt mondtam, folytassuk a Kollert..." -

/Talán emlékeznek rá, a naplóm első részében arról irtam, hogy a Békebarlangnak aggteleki barlanggá nyilvánítása után az égerszögi parasztság és bányásztság nekihevílten nagy "barlangkutatóba" kezdett a falu határához tartozó hegyekben. Így a Dász-töbörben, vagy másképpen Kollerben egy 13 m-es aknát mélyítették, ami nagyon biztatónak látszott, csak hogy egy éjtszaka beomlott./

- Nos, hát - folytatta Lajos - úgy döntöttünk, hogy abbahagyjuk a Széllük feltárását s átmegyünk a Dász-töbörbe, immár a 4. sz. munkahelyre... De kerekedjünk fel, nézzünk szét arra is. Ott már sokkal több érdekesség van - csillant fel Lajos szeme...

- De addig is míg odaérünk, elmesélem az eddigi munkánk eredményét..."

..oOo.

" - Szakadó esőben láttunk neki a munkának öten. Teljesen előlről kellett kezdenünk az akna kibontását, mivel az onlás után a jó falusiak teljesen betemették az egészét. Gyorsan haladtunk a bontással, bár már mindjárt az elején ácsolásról kellett gondoskodnunk, mert a kavicsos oldal nagyon onladozott.

- Estére 2 1/2 - 3 méter mélységet értünk el. Nem ez a szép teljesítmény volt a lelkesítő azonban, hanem az, hogy délután már huzatot "fogtunk"...

- Másnap is esett az eső. Mit sem törődve ezzel, folytattuk a munkát. Állandóan écsolni kellett. Nem sajnáltuk rá a fáradságot, tudtuk, hogy e nélkül nincs biztosítva előrehaladásunk.

- Egy nagy kő akadt az utunkba. Én mintegy két és fél mázsára becsültem. Rákötöttük a vastag kötelünket, - tudjátok - azt, amelyeket Jakucséktól kaptunk. Már kb. 4 m mély volt az akna, de mi még csiga nélkül dolgoztunk. Négyen húztuk fent a kötelet, Korondi Zoli alulról segített felfelé tolni a nagy követ...

- Ekkor ... ekkor a nagy teher alatt elszakadt a kötéll és a hatalmas kődarab visszazuhant a mélybe.

- Hogy annak a Zolinak milyen szerencséje volt! Szinte csak néhány centiméterrel mellette vágódott le a nagy szikla, így semmi baja nem történt. Zolinak ez már a második ilyen esete, emlékeztek még biztosan arra, hogy az 1-es munkahelyen is már majdnem összetörte egy visszaeső kődarab.

- A szerencsés kimenetelű szerencsétlenség után nyomban felszereltük a csigát. Összefontunk 3 db 20 m-es kötelet, mely így most már elég biztonságosnak látszott.

- Estére lemértük a mélységet: két nap alatt 6 métert haladtunk. Szép eredmény!

.oOo.

- Te, Lajoskán - szóltam - ne haragudj, hogy közbevágozok, de állítólag ebben a mélységben találták annakidején azokat a híres mamutfogakat.

- Ugy van - bólintott Lajos. Jakucsék azokat elvitték a Nemzeti Muzeumba. De, ha látni akartok belőle, menjetek el az erdészhez, Csorba Palihoz, nála találtok egyet belőle. No, de hogy hagy folytassam mesémet, mert mindjárt odaérünk.

- Szóval elérkezett a harmadik nap. Ismét 3 m-t haladtunk lefelé. Jobboldalt omladékos rész következett. A falusiak annakidején ezt bontották ki, mi azonban csak lefelé mentünk tovább.

- Homokos, agyagos szakaszhoz értünk. Könnyű volt a munka, különösen, ha az egyeshez hasonlítottuk. A gyors előrejutás nagyon fellelkesített bennünket. Turai Jancsit, aki először vett részt ilyen munkában, szinte nem lehetett hazacsalogatni este. Egészen ránk sötétedett már, mikor cihelődni kezdtünk...

- A negyedik nap, azaz tegnap igen érdekes élményben volt részünk. Vizet értünk.

Hitetlenkedve kérdeztem.

- Vízet?

- Igen, no de ez még nem barlangi patak vize volt - folytatta Lajos. Egy kis agyagréteghez értünk, mely a sziklák közé beékelődve egy kis medencét, kádat alkotott, ahol a nyári zivatarok emlékeképpen megmaradt egy csomó víz. Ugy huzzuk fel vederszámra...

- Hej, tegnap is nagyon szépen haladtunk. Ismét három métert mentünk lefelé s most már 12 méternél tartunk. Közben mindent "beácsoltunk"...

No, de már meg is érkeztünk..."

.oOo.

Az árnyas erdei ösvény egy katlanszerű mélyedés peremére vezetett. Mindhármunkat - akik először pillantották meg e tájat - megkapott a hely nem mindennapi szépsége. A kis katlan, melynek 600-800 m lehet az átmérője, jobboldalt fehér mészkő sziklás hegyoldalba torkollik, mely a Pitics oldalába nyulik fel. Balra lankásabb a táj. Avatatlan egyén azt állítaná, hogy valami régi vulkán krátere előtt állunk, pedig egy hatalmas dolina rejtőzködik itt a Pitics lábánál.

Kis fehértörzsű nyirfacsoportok közt ereszkedünk le a dolina legmélyebb pontjára, ahol árnyas fák alatt a sok összehordott, ácsoláshoz előkészített fatörzs jelzi a munkahelyet. A töbör északi részén Jakucs Laci munkacsapata által készített, félig összeomlott akna tűnik a szemünkbe, majd vagy 10 m-rel odébb a mi "négyesünk".

Leereszkedünk. Minden elismerésem a Lajosé! Ilyen remek ács munkát még sehol sem láttam. A vadul összedobálódott sziklatömbök közt teljes biztonsággal érezzük magunkat. Csaknem függőlegesen kell lemásznunk a gerendázatba kapaszkodva három emeletnyi mélységbe.

Az akna fenekét kavicsos törmelék borítja. Ha megpiszkáljuk, a kövek közül érezhetően tör fel a barlangból kiáramló levegő. Ez jó jel!

Rövid szemlélődés után visszamászunk a napfényre. Igyekeznünk kell, hogy mielőbb hozzákezdhessünk a felméréshez. Nem akartam azonban elszalasztani ezt a jó alkalmat s ezért megkértem Lajost, hogy az égerszögi karsztforrás, a Délelő-kut érintésével térjünk vissza a faluba. Már régen szándékoztam felkeresni ezt a forrást, mivel e vidéket még nem ismertem.

Gyönyörű szép lankás völgybe ereszkedtünk le. Zsebeinket teleraktuk érett sommal s miközben a savanykás gyümölcsöt elszopogattuk, egy kiszélesedő keresztvölgyhöz értünk. Közepén egy gémeskut állott:

ez volt a forrás. Az alig 1 -11/2 méterre mélyített kutból jó erővel bugyogott fel a kristálytiszta viz. Mint érdekességet megfigyeltük, hogy lökésszerűen, mintegy 15-20 másodpercenként sok kisebb-nagyobb légbuborék tört fel a mélyből. Egy ilyen feltörést le is fényképeztem.

Sokáig vitatkoztunk, hogy magyarázatot találjunk erre a jelenségre. **Folszerelés** hiányában nem tudtuk megállapítani, vajjon egyszerű levegő kiáramlásáról van-e szó, vagy pedig valamilyen gázok töltnek fel a kutból. Barlangkutató szemszögből vizsgálva előfordulhat olyan eshetőség is, hogy a kut bugyborékolását barlangi levegőkiáramlás idézi elő. E forráshoz is minden bizonnyal tartozik egy kisebb barlangrendszer s ebben a barlangban lévő levegőtömeg, - mely ebben az időszakban a kiterjeszkedés folyamatában van - egy-egy foszlánya a kövek közt a vízzel együtt továbbpréselődik és a forrással együtt a felszínre tör. Ez a jelenség azt igazolná, hogy itt közel kellene lenni szabad barlangjáratnak, amit azonban a feltöltődött völgyfenék morfológiai vizsgálata nem támaszt alá.

Néhány felvétel után gyorsan berobogtunk a fáluba, előszedtük műszereinket és elindultunk Tereszténye felé. Az volt a célunk, hogy felmérés révén megismerjük azokat a szintbeli viszonylagos összefüggéseket, amelyek a teresztényei karsztforrás és a hozzá tartozó víznyelők közt fennállnak.

Munkánkat tehát a forrás felől kezdtük el. Nagyon lassan haladhattunk, mivel a forrást a víznyelőktől elég magas hegyhát választja el s így többszáz mérőállásról kellett feljegyzéseket készíteni. Zavarta a munkánkat, hogy megindult az esőzés is és egész délután kitartóan permetezett bennünket. Csaknem teljesen beesteledett már, mikor az utolsó bemérést is elvégeztük a Vizetes **aktív** nyelőjénél.

Amint fedél alá értünk és a jól végzett munka tudatában korgó gyomrunkat is kibékítettük Jelkulcs bácsi izletes turójával, Pista nyomban hozzálátott a kiértékeléshez.

A következő érdekes eredményeket kaptuk:

Ha feltételezzük, hogy a teresztényei karsztforrás szintje 0 ponton van, akkor a keserütői víznyelő ehhez viszonyítva 70 m-rel, a vizetési nyelő pedig 59 m-rel fekszik magasabban. Ha most az 1. sz. munkahelynél elért 20 méteres mélységet ebből leszámítjuk, még mindig igen tekintélyes /50 m/ szintkülönbség áll fenn. Számításaink szerint e munkahelyen jelenleg elért szint alatt legalább 10-12 méterrel remélhetjük a felfedező járat kezdeti szintjét. E feltevés helyességét majd a barlang tényleges feltárása fogja eldönteni.

... Közeledett az éjféli s mi nekivágtunk a hegyeknek, hogy a hajnali 3 óra tájban induló autóbust elcsipve visszatérjünk Budapestre. Jó munkát és főleg jó szerencsét kívántunk a feltárást továbbfolytató munkatársainknak...

.oOo.

Teltek-múltak a napok, a hetek s hol jó, hol rossz hírek érkeztek Lajosék munkájáról.

Október 3-án hazajött kéthetes kutatómunkájáról Turai János brigádtársunk. Nyomban kifaggattuk, mi történt az elmúlt hetekben?

-- Hétfőn, eltávozásotok után - kezdte beszámolóját Jancsi - folytattuk tovább az akna mélyítést a Dász-töbörben. Egyszerre csak farudak végei tűntek fel kb. 13 méter mélységben a kavicsos, köves hor-dalék közt. Nagyon csodálkoztunk, hogy kerülhettek ide ezek a csaknem "egészséges" fadarabok? Összevágtuk a rudakat és így küldtük fel a fel-szinre. Tovább mélyítve a "likat", kiderült, hogy ezek a fadarabok - szerszámok nyelei voltak, azoknak a csákányoknak és kapáknak a nye-lei, melyeket annakidején a falusiak "barlangkutatása" során a beomlott akna maga alá temetett. Elértük tehát azt a szintet, ameddig a falu-siak két évvel ezelőtt más irányból megközelítve elértek...

-- Ettől kezdve keservessé, lassuvá vált a munka. A következő na-pokban átlagban 1 métert tudtunk csak előrejutni. Hatalmas omladéktö-meg kellős közepébe értünk. A járat most már alig lejtett és - a Pitics irányába tartott.

-- Napról-napra nagyobb gondot jelentett a kibányászott kövek felszállítása. Az utóbbi napokban kibontott részhez már nem ért le a csiga kötele sem, úgyhogy a szűk, alig félméteres járatokon a nagyobb köveket alig tudtuk felvonszolni.

-- Jakucs Laci mit sem tudott arról, hogy mi már régen áttelepül-tünk a Dász-töbörbe. Egy nap áttelefonált Csupor Pistához és megkérdez-te:

"Hogy megy a munka a Szélluknál?"

"Köszönjük szépen - válaszolta Pista - a munka jól megy, csak ép-pen nem a Szélluknál. A Dász-töbörben dolgozunk, már 15 méter mélyen...

"Hát pedig ezt a munkahelyet nem ajánlom. Jobb, ha abba hagyjá-tok ott a munkát. Lehetetlennek tartom, hogy azon a ramaty-részen át tudjátok törni - vélekedett Jakucs Laci.

-- De bizony mi nem sokat törődtünk ilyen holmi "lehetetlenség-gel", hanem kitartóan dolgoztunk tovább. Sokszor dörgő kőomlások akadályozták, vetették vissza munkákat, de - ha centimétereket is - tovább-

furtuk magunkat a hegy gyomrába.

-- Október 1-én egy kürtő alá értünk. Egész nap ácsoltunk. Innen ismét függőlegessé vált a vizjárat. A sziklatörmelék közé két vastag gerendát húztunk be s ebből kiindulva egy kis mennyezetet képeztünk. Megpróbáltuk a szűk nyílást egy félméterre lejjebb mélyíteni, közben oldalról újabb 10-20 kilós szikladarabok gördültek le. Komoly sebesülés szerencsére nem történt, csak kisebb zuzódások. Fejünk épségét páncélsisakjaink védték.

-- A tegnapi napra virradóra - folytatta Jancsi - újabb omlás történt. Egy kb. 2 mázsás kő zuhant le az akna aljára. Nagy ügyel-bajjal sikerült szétkalapálni és a felszínre szállítani. A megismétlődő omlások ellen hozzáfogtunk az ácsolatok megerősítéséhez...

... Figyelmesen hallgattuk Jancsi elbeszélését az égerszögi karszt mélyén folyó hősi munkáról, Lajosnak és társainak emberfeletti küzdelméről. Visszaidéztük azokat a napokat, amikor az "egyesben" csaknem azonos körülmények között harcoltunk mi is alig néhány héttel ezelőtt az átkozott kövek, sziklák ellen...

.oOo.

Nagy izgalommal lestük mindennap a postát, vajjon mi újság odalenn Égerszögön?...

Végre október 10.-i keltezéssel levél érkezett. Lajos írta. A következőképpen szólt:

"Kedves Dénes!

Igéretemhez képest sorjában elmesélem, hogy áll kutatómunkánk helyzete.

Október 4-én, hétfőn szerencsés napunk volt. A szombaton elkészített ácsolat védelme alatt 3 métert jutottunk lefelé, így most már elértük a 19 méteres mélységet.

Délelőtt felkeresett bennünket egy fiatalember. Jakucs Laci küldte. Mikor bemutatkozott, kiderült, hogy Magyarai Gabi, a Béke-barlang híres "szifonuszója". Nyomban munkába akartuk állítani, de sajnos nem tudott ittmaradni. Megkérdeztük tőle, hogy mint régi, tapasztalt barlangkutatónak, mi a véleménye a munkánkról. Így nyilatkozott:

- Ilyen kritikus helyen még nem dolgoztam. Komoly eredményeket remélek azonban...

E napon majdnem komolyabb baleset is történt. Az akna mélyéről egy nagy szikladarabot húztunk fel kötéllel. A szűk járatban a nagy kődarab elakadt. Oláh Zoli vállalkozott rá, hogy alábujva irányítja,

kormányozza a legalább másfél méter szélességű szikladarab útját. Az elakadt szikla azonban a kimosztás után a kötél oldala felé lendült és Zolit a járat oldalfalához préselte. Csak igen nagy ügyel-bajjal tudtuk kimenteni a szegény gyereket a nagy kődarab nem éppen angyali ölelő karjai közül.

Ez az eset komoly figyelmeztetés volt számunkra. Nyomban hozzálátunk a járat bővítéséhez, hogy az anyagmozgatás útját kényelmesebbé tegyük, ha itt egyáltalán "kényelem"-ről lehet beszélni.

Nem akarok untatni a részletekkel, ezért csak annyit, hogy egész héten a járat bővítésével szórakoztunk. Napokon keresztül esett az eső, s a piszkos, agyagos lé állandóan a nyakunkba csurgott. Engem a "korság" kerülgetett. Az akna aljából áramló erős huzattól megdagadt az arcom, az orvos eltiltott a munkától. Én egy napot sem maradtam otthon, hatalmas dunsztkötéssel a fejemen és egy jó penicillin oltással a bőröm alatt munkatársaimmal együtt megállás nélkül folytattam a munkát, görgettük felfelé ezeket az átkozott köveket...

Tegnap, 9-én ismét előnyomuláshoz kezdünk. Közben kimosztottunk egy követ, mely mögött szűk nyílást fedeztünk fel. Az előretartott karbidlámpa fényénél a sziklatömbök között huzódó zezzugos nyíláson át vagy 5-6 méterre tudtunk előrelátni. A nyíladék azonban oly keskeny volt, hogy bebujni nem lehetett.

Annyira izgalmassá, érdekessé vált a munkahely, hogy ma, vasárnap ellenére, ismét kimentem és órákon át tanulmányoztam egyedül a továbbjutás lehetőségeit. Sajnos, ez most sem lesz könnyű dolog, mivel a járat továbbra is omladéktengerben halad és ennek bontása életveszélyes. Pedig a lejtős járat végén már szélesebb hely kínálkozik és innen igen biztató huzat áramlik kifelé.

Holnap tehát megkezdjük ezt a munkát s remélem, jó eredményekről számolhatok be legközelebb.

Jó szerencsét!

Lajos "

.oOo.

Felvillanyozva, idegesen vártuk Lajos további irásait. Meghagytuk neki: ha bejutnak a barlangba, azonnal telefonáljanak. Így most már minden telefoncsengetésnél felriadtunk, vajjon nem Égerszögről hívnak-e?

De nem történt semmi egész héten. Végül október 19-én megszólal a telefon és Lajos hangját ismerem fel. Pesten van s - hangjáról ítélve

- megérezttem, hogy még nem történt meg a nagy esemény. Estére találkat beszélünk meg a lakásán.

Röviden elmesélte a kutatás legujabb fejleményeit. Elkéseredett, véres küzdelmet vívtak a hét mindenegyed napján az "omladékhegyben". Naponta sikerült egy-egy métert előrejutni. Leirhatatlan nehéz, életkockázató volt itt a munka. Omlás, kőhordás, ducolás - ez a három munkanem váltogatta egymást.

A hét utolsó napján elérték az egy héttel előtte felfedezett nyiladék végét, egy nagy sziklát. Telán ez lenne a hírhedt U.N.K.? /Az "utolsó nagy kő?/ A hely tölcésrszerű volt, s az alján 50-60 cm átmérőjű "kutgyűrűt" fedeztek fel. Ide torkollottak a vízjáratok minden irányból.

A szenzációs felfedezés új erőt kölcsönzött a hosszú küzdelemben már elfásult hős kutatótársainknak. A "kut"-ba leereszkedni még nem lehetett, mert egy hárommázsás szikla a lejáratot még jórészt elzárta. Ezt kellett először szétverni...

A kalapálás sikerült, azonban nagy szomorúságot is okozott. Az omladékmennyezet megingott és jó három kocsi való kötőrmelék zúdult le az aknába. A "kutgyűrűt" az omladék teljesen eltemette. A helyet sokáig meg sem tudták közelíteni, mert órákon át görögtek le a magasból az újabb és újabb sziklatömbök.

A csatatér katasztrofálisan nézett ki, csaknem ugyanugy, mint az "egyed" a Rókalyuk összeomlása után...

Lajos elbeszélése nyomán nagyon izgatta elképzeléseinket a rejtelmes "kutgyűrű". Biztunk, reménykedtünk, hogy ez a titokzatos "lyuk" most már végérvényesen, visszavonhatatlanul a barlang "száját" jelenti, amelyen keresztül most már könnyűszerrel "besétálhatunk" a mesék földalatti birodalmába. Lajosék e szent helyet "Rejtelmek kapujának" nevezték el.

.oOo.

Lajos néhány napos pesti tartózkodás után visszatért Égerszögre s mi tovább lestük a híreket...

Végre november 6-án reggel cseng a telefon és a központ közli, hogy Égerszögről keresnek.

Megdobban a szívem. Igaz lenne, sikerült volna mégis?!

Csupor Pista izgatott hangját hallom:

-- Halló! Balázs elvtárs? Jó hírt mondok. Tegnap vagy 25 métert haladtunk. Ugy néz ki, hogy bejutottunk a barlangba!

Részleteket kérek tőle, hogy történt?

Szakadozva meséli az eseményeket:

-- Lajoséknak a Rejtelmek kapuját sikerült szabaddá tenniök és kiszélesíteniök. Nem sokat jutottak lefelé... Omladék volt az egész mindenség... Napokon keresztül szinte egyhelyben topogtak... Omlás omlást követett... Közben, ha megütöttek egy-egy sziklát, olyan furcsán kongott, mintha valami óriási terem lenne mögötte... Izgalmas, titokzatos helyre jutottak... El is nevezték Izgalmas folyósójának...

-- Tovább, tovább s mi történt azután!? -- sürgetem.

-- Három nappal ezelőtt úgy látszott, hogy a lejtős járatban ismét elakadunk. Lajos lefelé kezdett bontani s egy lyukon keresztül négykézláb vagy két métert sikerült előrebuja. Itt a sziklanyilások közt maga alatt vagy 3 méterre vízfolyás által kialakított kavicsos-hombkos járatot pillantott meg...

-- Na és itt sikerült lemenni? ..

-- Sajnos nem. Igen szűk volt a nyílás. Lajos egy jól irányított kalapácsütéssel akart utat nyitni, azonban egy omlás következtében az egész romhalmazra vált... Tegnapelőtt hozzáláltunk az omladék eltávolításához s közben elől egy másik nyílást fedeztünk fel. Tegnap azután sikerült ezt kibontani s a kiszédett szikladarabokat oldalt felfalaztuk. Egy Rókalyukhoz hasonló részen csusztunk le s elértük a kavicsos medret.

-- Szálközetben van ez a járat? - vágok közbe.

-- Sajnos nem - feleli Pista - az oldalfalakat alkotó nagy sziklatömbök agyagba vannak ágyazva. A keskeny, szűk járatban 4-5 métert mentünk előre, majd hirtelen kanyar következett. Beékelődött sziklát szaggattunk le feszítővasunkkal. Ujabb kanyar következett, újabb omlással. Ezen is átvergődtünk. A harmadik kanyar után egy sziklaomlásnál azonban elakadtunk... Ugy gondolom, ma ezt is legyőzzük és újabb szakaszokat veszünk birtokunkba...

-- Hát ez nagyszerű! - ujjongok.

-- Most pedig kérünk, hogy gyertek segíteni mielőbb...

-- Megyünk - ígérem meg s már rohanok is értesíteni kutatótársaimat a jó hírről. Nagy az öröm, talán csak napok kérdése s "miénk" lesz az elvarázsolt Csipke Rózsika birodalma...

.oOo.

Pár nap múlva ismét jelentkezik Eggerszög a telefonban. Csupor Pista van a vonal másik végén.

-- Mi ujság Pista, mik a legujabb fejlemények? - kérdem, mielőtt még jóformán szóhoz jutott volna.

-- Hát azon a szombati napon, amikor veled beszéltem - kezdi Pista - további 20-30 métert jutottunk előre. Nagyon veszélyes a munkahely, több baleset is történt, úgyhogy már három napja nem tudunk dolgozni.

-- Hogy-hogy?

-- Szombaton Lajossal történt meg a baj. Négyen voltunk lent. Zoli egy beékelődött követ fessegetett le a magasból. Mikor ez a kő lezuhant, a nagy rázkódásra oldalról egy hatalmas lapos sziklatömb csuszni kezdett lefelé és Lajosra zuhult. Szerencsére a lecsuszó kő Lajost két kiálló éles sziklaél közé szoritotta be, így megmenekült. Ha csak 10 centiméterrel odébb áll, az éles kiálló kő vagy a gerincét törte el vagy a gyomrán furódik át. Persze a többmázsás kő így is alaposan megmasszírozta őt. Ugy beszorult, hogy csak hárman egyesült erővel, feszítővasak segítségével tudtuk testéről legörgetni a hatalmas kőlapot.

-- És most mi van Lajossal? Kórházban van?

-- Ah, dehogy! Ismeritek őt! Hétfőn zuzódásai, sebei ellenére ismét kijött a munkahelyre. Ekkor azonban engem ért egy kis sérülés...

-- Hogy történt - kérdem most már egyre idegesebben.

-- Lajos dolgozott elől, a járatban levő omladékot akarta megpiszkálni. Én vagy öt méterrel mögöttem helyezkedtem el. Lajos kiemelt egy sziklát és ennek nyomán egész kőlavina indult meg felülről. Én egy sziklafal mellett guggoló állásban voltam, amidőn egyszerre tompa ütést éreztem fejemen s valami szörnyű erő a földhöz lapított. Az önkénytelen "jaj" kiáltásomra a mögöttem elhelyezkedő Zoli és Sanyi is figyelmes lett. Előre rohantak és leszedték rólam azt az átkozott sziklát, majd felcipeltek, szekerre raktak és hazavittek. Képzelheted, hogy megrémültek otthon, mikor megláttak. Fejemről és oldalamból patakzott a vér, az egyik kezemfejről a lezuhant kő lenyuzta a bőrt... Éppen a te karbidlámpád volt nálam, bizony azt alaposan összelapította az átkozott szikla... Közben a fiuk visszatértek Lajost kimenteni... Szerencsére neki nem történt semmi baja, csupán a lezuhant omladék zárta el a visszatérésének útját... Rövid idő alatt őt is kiszabadították kényelmetlen "sziklabörtönéből"...

-- Most pedig itt ülök bepolyált fejjel, felkötött kézzel és sajgó oldalakkal a tanácsházán... Azt hiszem pár hétre munkaképtelenné váltam. Lajos is elég rosszul érzi magát, az a nagy szikla alaposan megropogtatta csontjait. Amikor híre ment a faluban a baleseteknek, a kis Zolinak is megtiltották szülei, hogy lejöjjön velünk dolgozni, így

hát a brigádból most már csak Sanyi maradt meg... Egy ember pedig nem tud dolgozni lent...

-- S mi a helyzet, hogy néz ki az az omladék?

-- Hát sajnos, nagyon kritikus megint a helyzet. De mégis biztatóbb, mint az eddigiek... Lehet, hogy egy hét, de lehet, hogy csak pár órai munka választ el bennünket a sikertől... Gyertek tehát mielőbb segíteni, lelket önteni az itteni elkeseredett, kidőlt emberekbe... Senki nem akar itt már segíteni a faluban, senki nem hisz már itt a barlangban... Gyertek, amilyen gyorsan csak tudtok...

-- Megyünk, Pista! - jelentettem ki határozottan - megyünk! Szombat este érkezünk! Győznünk kell! és győzni is fogunk! - tettem hozzá...

I I I . R É S Z .

S I K E R Ű L T ! G Y Ó Z T Ű N K ! !

1954. NOVEMBER 14.

Megtöltöttük karbidlámpáinkat, fejünkre huzzuk a páncélsisakjainkat és megkezdjük a leereszkedést az aknába...

Három és fél hónapja így megy ez nap mint nap, így kezdődik a barlangkutatók mindennapos munkája. Három és fél hónap óta immár a negyedik munkahelyen, a negyedik víznyelő bontásánál...

Valami kimondhatatlan, leírhatatlan vágyakozás, az ismeretlen földalatti világ varázsos vonzása: ez az az erő, mely kitartásra, bátorságra, minden akadály leküzdésére ösztönöz...

Vajjon sikerül-e? - ez a gondolat mardossa szívünket már hosszú hetek, hónapok óta. Az elmúlt hetek, de talán csak napok komoly reményeket ébresztettek bennünk. Ugyanakkor az elmúlt napok sorozatos sérülései nagy figyelmeztetést is jelentettek számunkra: a legnagyobb óvatosságra, elővigyázatra van szükség, ha sikert akarunk elérni.

Négyen ereszkedünk le a mélybe. A sürgős segítségnyújtásra Pestről Stefanik Gyuszival érkeztünk ide s velünk van még a felgyógyuló-félben lévő Lajos is, valamint a faluból Pozsgai Sanyi is.

Szűk, sáros járaton, ácsolatfákba kapaszkodva jutunk le vagy 20 méter mélységbe. Innen hatalmas sziklatömbök közt kanyargós, lejtős járatban folytatjuk utunkat - négykézláb másuva.

Itt van a Rejtelmek Kapuja - tájékoztat bennünket Lajos. Itt csillantak meg kutatóink előtt az első remények.

Ismét emlékezetes kövek felett kuszunk el. Ez a tonnás kő a járat oldalfalából csuszott le és hős munkatársunk valóban csak a hagyományos barlangkutató szerencséjének köszönhette, hogy életben maradt. A következő kanyarban található nagy lapos kő is vérfoltokat rejteget, másik igen lelkes munkatársunk, Csupor Pista vére tapadt hozzá!

Közben elérjük a járat végpontját. Hatalmas, hegyén-hátán összorlódt sziklatömbök zárják el itt a továbbjutás útját. Bizony, ez elég reménytelennek látszik!

Egymástól négy-öt méter távolságban helyezkedünk el. Az elmúlt napok tapasztalatai alapján szükség van erre a biztonsági térközre. Ha valahol váratlan sziklaomlás támadna, az csak egy embert veszélyeztetne

s a többiek nyomban segítségére tudnak sietni.

Sokáig tanakodtam: hol kezdjem el a bontást? Minden elhibázott mozdulat, minden meggondolatlan fogás szörnyű kőlavinát indíthat el, ami nemcsak bőröm épségét, hanem a további feltáró munka sikerét is veszélyeztetheti.

A járat végében közepén mintegy másfél méter magas, tonnás szikladarab volt beékelődve. Alatta szűk üreg huzódott. Kiemeltem néhány kisebb szikladarabot a nagy kő oldala mellől. Ha sikerül itt lefelé kímélyíteni a járatot, remélhetőleg könnyűszerrel le tudok ereszkedni a nagy kőszikla alatt rejtőzködő üregbe.

Sajnos azonban egy nagyobb szikladarab igen erősen beékelődött a nagy szikla és az oldalfal közé. Ennek kimozdítása azzal a veszéllyel járt volna, hogy kőlavinát zuditok saját magamra. /Az ilyen persze a legharcodettebb barlangkutatónak sem barátja!/
Lajos, aki egy viszonylag biztonságosabb sziklafal alól figyelte küzködésemet, megszólalt:

-- Dénes, próbáld meg felülről megkerülni a nagy sziklát...

Valóban, erre a megoldásra még nem is gondoltam. Itt két kődarab egymásba kapaszkodva képezte az akadályt. Az alsót derékon kötöttem kötelünkkel, majd hátrahúzódtam, hogy közös erővel rántsuk le az utonállót.

Néhány erőteljes huzás után nagy dübörgéssel lezudult a két szikladarab, anélkül, hogy komolyabb omlást idézett volna elő.

Óvatosan kusztam vissza. A két szikla helyén szűk, sötét nyílás tátongott. Nem sokat haboztam. Felkapaszkodtam a nagy szikla tetejére és onnan nagy ügyel-bajjal megpróbáltam lecsuszni a szűk nyíláson keresztül - az ismeretlenbe. Az éles sziklák véresre hasogatták kezeimet, a kiálló sziklaélek cafatokká tépték ruhámat, de a lejutás mégis sikerült.

Homokos, kavicsos vízmederben találtam magam. Elöttem ismét sziklaomladék, de reménykeltőbb, mert alatta - bármilyen veszélyes is - át lehet csuszni.

-- Jószerecsét gyerekek! - intek fel Lajosék felé. - Viszontlátásra - a barlangban!!.....

Igy mondtam: a barlangban, pedig magam sem hittem ebben!

Mintegy 4-5 métert csuszhattam előre a nagy sziklatömbök alatt a nedves vízmederben. Ekkor az omladék végéhez értem és innen már felegyenesedve folytathattam utamat.

További 4-5 métert haladtam előre a szűk sziklafalak közt, mikor közepén a lehajló mennyezetről egy csillogó hófehér cseppkő állta uta-

mat. Az első cseppkövünk! Nagy nehezen tudtam csak kikerülni.

Közben a járat kiszélesedett és egy tágas barlangteremben találtam magam. Karbidlámpám fénye nem világított fel a mennyezetéig...

Nagyot dobbant a szívem! Hát mégis csak sikerült? Nem álom ez? Vagy rémlátás? Talán fejemre zuhant egy szikla és lázálomban tünt fel előttem a barlang csodálatos képe?

De hem! Ez valóság! Érzem a barlang leheletét, hallom a vizcseppek monoton csattanásait, megtapintom az első cseppkőképződményeket.

Naplóm első fejezete végén azt irtam: egy null a kövek javára. Most úgy érzem: nemcsak egyenlítettünk, de berugtuk a győztes gólt is a „Kövek SC” hálójába.....

Megvárom, míg Lajos és Sanyi is felzárkozik és azután - indulunk tovább az ismeretlen földalatti birodalom meghódítására!

Megilletődve tesszük meg az első lépéseket. Felemelő érzés ebbe az elvarázsolt ismeretlen földalatti világba első emberenként belépni!

A barlangi folyosó többször összeszűkül, úgyhogy néhol csak négykézláb tudunk továbbjutni. Cseppkő még kevés van, de van más! Mintha valami barlangi szellem beenyvezte volna a falakat és utána teleszórt volna csillogó gyöngyszemekkel. Amint haladunk tovább, a "borsókövek" egyre nagyobbak, egyre sűrűbbek. Néhol egész fürtökben lógnak le a falokról, sziklákról, cseppkövekről. Helyenként egész karfiolszerű tüneményeket pillantunk meg, máshol - mintha fehér rózsák fakadtak volna a falakból.

A sok szépségtől megittasodva rohanunk tovább. Mindhárman ujjongunk, mutogatjuk egymásnak a szebbnél szebb képződményeket. Egyre több a cseppkő is!

-- Nézd, ott azt a csodálatos bordószínű drapériát a hófehér sziklafalon - kiált fel Sanyi.

-- Ide nézzetek! - szól Lajos. Valódi családi sörös üvegek!

Engem egy érdekes alakú cseppköves dombormű ragad meg: olyan mint egy krokodil...

Hárman egyszerre mutogatjuk egymásnak a sok csillogó színes csodát. Minden lépés - egy új élményt jelent. A barlang csodás szin pompája, gazdagsága egész elbódít bennünket. Önfeledten borulunk egymás nyakába, sárosan, tépett ruhában, de forró szívvel ölelkezünk össze. Életem legboldogabb pillanatai ezek!

A barlang méretei egyre nőnek. Egész cseppkőerdőkön törünk át, szinte fáj az ember lelkének, ha a továbbjutás során a fejével vagy a vállával letör egyet-egyét.

Oldalról gyönyörű tufaasztalok nyulnak be, lámpáink fénye csak úgy tündöklök a sok sziporkázó kristályon.

Szinte észre sem vesszük a nagy rohanásban, hogy az idő kereke bizony jócskán előre foroghatott. Karbidlámpáink egyre halványodó fényei jelzik az órák feltartóztathatatlan pergését...

-- Gyerekek, vissza kell fordulnunk - szólok a többiekhez. Kimerülnek a lámpáink....

Több mint két órába telik, míg visszaérünk. S kit találunk odafenn az akna szájánál: bekötött fejjel Csupor Pista várakozott ránk! Hárman egyszerre ujságoljuk neki a nagy örömhirt: lejutottunk!

Ujratöltjük lámpáinkat, zsebeinket telerakjuk tartalék-karbiddal és új rohamra indulunk. Pistát sem lehet visszatartani, betegen, összetörve is velünk akar jönni.

Szegény Pista! De sokat gondoltam rád, mikor sajtó oldaladdal, lüktető fejjel, fogadat összeszorítva préselted át magad a szűk hasadékokon!

Az ismert szakaszon viszonylag gyors ütemben haladtunk végig. Nemsokára elértük az előbbi utunk végpontján emelt homokbuckát. Gyönyörű cseppkőképződmények között törtetünk tovább, majd szűk, de magas sikátorok következnek.

Az egyik helyen pompás fehér zászlók sorfala fogad. Az alig 3-4 milliméter vastag képződményeken nagyszerűen átvilágít lámpánk fénye. E pompás helyet Béke-csarnokának neveztük el. A hófehéren csillogó zászlócskáknak oly csodálatos hangjuk van, hogy a legnehezebb zenedarabokat is ki lehet pengetni rajtuk. Olyan a hangjuk, mintha valamilyen csodálatos xilofonon játszana valaki.

Egy sziklafal aljából kis forrás fakad, de nem sokáig tudjuk követni, mert eltűnik a homokban. A barlang mennyezete egyre lejjebb hajlik s nemsokára már csak négykézlábon tudunk közlekedni.

Csupor Pista a megerőltető uttól egyre rosszabbul érzi magát, úgyhogy a további felfedező utról le kellett mondania. Ismét négyen folytattuk tehát előretörésünket az ismeretlen, ember még nem járta földalatti meseországban...

A sína mennyezet egyre alacsonyabbra hajlik le, már alig 25-30 centiméter választja el a vízjárat homokos szintjétől. Meglepő, hogy viszont szélességben elég tekintélyes ez az alacsony szakasz /1,5 - 2 méter/. Kezünkkel és lábfejünkkel dolgozva próbáljuk előrepréselni magunkat. Helyenként egészen beszorulunk a mennyezet és a patakszint párhuzamosan simára csiszolt falai közé. S ami a legkellemetlenebb: itt-ott kisebb-nagyobb vitzócsák gyültek össze a finom agyagréteg fölött.

Habozás nélkül csuszunk keresztül rajtuk. Csak az első vízbemertől volt kellemetlen...

Azt hittük, sohasem lesz vége ennek a fárasztó utnak. /Mint utólag lemértük, ez a Kuszodának nevezett szakasz 64 méter hosszú./ Ruhánk teljesen átázott, arcunkról sűrű cseppekben patakzik a nagy erőfeszítéstől a verejték. A mennyezet szintje végre lassan emelkedni kezd s mi fokozatosan ismét négykézlábra, majd két lábra állunk.

Egy második kis forrást is találunk. Ez már bővebb vizü, a kis patakban néhol féllábszárig ér a víz. De ez a kis patak is hamar hűtlen lesz hozzánk: egy nagy asztalformájú kőszikla alatt, szűk kis nyíláson hirtelen eltűnt.

A barlangfolyosó itt két-három méter széles és ugyanilyen magas, olyan mint egy hatalmas cső. /El is neveztük ezt a részt Csőfolyosón. Sajnos cseppkőképződményekben elég szegény. Balról egy mellékág csatlakozik a járatba, melynek alját mintegy 100 méter hosszú gyönyörű barsókövekkel díszített tufagát képezi. Gyöngyfolyónak neveztük el.

A barlangjárat alját egyre több törmelék torlaszolja el. Egy torlaszon átmászva hatalmas csarnokban találjuk magunkat, melynek mennyezetéig alig hatol el lámpánk fénye. A terem alját hatalmas, vagonnagyságú sziklák, összetört óriási cseppkövek borítják.

Az Óriás-terem alján ismét kis patakocskák csobog s egyre szűkebb járatokat vág magának a mélyben az omladék alatt. Az omladék szikláit 10-15 centiméter vastagságban finom agyagréteg borítja... Az egyes régóta álló falrészekben igen szép cseppkőképződmények találhatók.

A többieket hátrahagyva egyedül előremérészkedek egy igen omladékos, agyagos szakaszba. Csodálatos világ ez a rész! Mint megannyi Lucifer, úgy kandikálnak ki a vastag agyagréteg alól az ugyancsak agyagsapkába bugyolált karvastagságú sztalagmitok! A 3-4 méter szélességű járat közepén végig egy mély szakadék húzódik, melynek alján vagy 6-8 méterrel lejjebb halkán csordogál az Óriás-teremből jövő kis patakocskák...

Visszafordulok. Még nincs vége a barlangnak, de hagyni kell valamit holnapra is...!

E napon mintegy 2 kilométert nyomultunk be a hegy gyomrába s ezzel a feltárt barlangrendszer hazánk harmadik legnagyobb cseppkőbarlangjává vált! Méreteiben csak az Aggteleki Baradla és a Béke-barlang előzi meg. És szépségben? Számunkra - lehet, hogy egy kicsit elfogultak vagyunk - a "mienk" toronymagasan szebb, látványosabb, mint bármelyik másik barlang. De az "elfogulatlan" külső szemlélődőnek is el kell ismernie, mert a barlangrendszer olyan páratlan csodálatos cseppkőkép

zöldményekkel rendelkezik, melyeket ilyen gazdagságban hiába keresünk az egész országban.

A több mint 14 órás felfedező ut után holtrafáradtan érkeztünk vissza Égerszög községbe. Éjjel volt, a falu népe az igazak álmát aludta. Bizony, nem is sejtik még, hogy ezen a napon megszületett a nagy felfedezés, melyről már oly régen álmodoznak...

A bátor, kitartó munka legyőzte az elvarázsolt Csipke Rózsikát őrző hétfejű sárkányt, megnyitotta az utat a föld gyomrába, egy csodás mesevilágba, az Égerszögi Szabadság Cseppkőbarlangba...

A három és félhónapos küzdelem elkeseredett harc volt az emberi akarat és a vad sziklák makacssága közt... Véres, nem mindennapos küzdelem az emberek és a kövek közt... Az első csatát megnyerték a sziklák, de a másodikban már győzött az ember: a megvadult természet megadta magát, feltárta kapuit az emberi tudás, akarat és bátor összefogás nagyszerű erényei láttán...

IV. RÉSZ

HARC A BARLANG MEGMENTÉSÉÉRT

A győzelem híre hamar elterjedt. A kis község lakóit felvillanyozta az örvendetes esemény. Az öröm első pillanataiban mindenki a Dász-töbörbe akart rohanni: megnézni az új csodát, amely most már elvitathatatlanul az óvéké, égerszögieké...

Másnap délelőtt nagy forgalom volt a szállósardói "utolsó postán". Telefonbeszélgetések és táviratok követték egymást. Híradásunk nyomán kutatócsoportunk budapesti bázisán is ismertté vált a nagy szenzáció. Örömlázban égett a kis brigád...

A Magyar Távirati Iroda jelentése alapján a sajtó és rádió ország-gá-világgá kürtölte a felfedezés hírét. Elsőnek a Népszava közölte a jelentést, ilyképpen:

"ÚJ CSEPPKÓBARLANGOT FEDEZTEK FEL
ÉGERSZÖG KÖZSÉG HATÁRÁBAN

Az Élelmiszeripari Minisztérium Barlangkutató Csoportja az Aggteleki Karsztvidéken végzett kutatásai közben Égerszög község határában egy eddig teljesen ismeretlen cseppkőbarlangot fedezett fel.

A kutatók a felfedezés napján az új barlangrendszernek mintegy öt-kilóméteres /!/ szakaszát tárták fel. A munka tovább folyik és még további nagyméretű barlangszakasz feltárása várható /!/. A felfedezők az új barlangrendszer "Égerszögi Szabadság Cseppkőbarlang"-nak nevezték el. Az új barlang az ország harmadik legnagyobb és leglátványosabb barlangja."

A MTI jelentése alapján a hírt egyes külföldi lapok is átvették. A rádió külföldi adásaiban is ismertette új természeti kincsünket.

Egy eldugott kis falu egyszerre az érdeklődés középpontjába került. Égerszög nevét eddig alig ismerték az országban s most egyszerre - egy kis tulzással - ő lett a világ közepe...

S most ezek után mi is térjünk vissza a világ közepének is közepébe: a Dász-töbörbe...

November 15-16-án a felfedező csoportunk újabb nagyobb vállalkozást indított a barlang további ismeretlen szakaszainak felkutatására,

birtokba vételéért. Nagymennyiségű tartalékkarbidot és élelmet vittünk magunkkal - minden eshetőségre számítva.

A felmálházott expedíció 7 órás menetidő alatt érte el az Óriás-termet, a Pokol ostromának főhadiszállását. Innen kiindulva bejutottunk a Pokol egyik oldalágába, mely sajnos egy agyaggal eltömődött mély kúrtóban végződött. A középső szakaszban is elakadtunk: az összeszűkülő járatból vizmosta kúrtók nyultak le a mélybe, ahova azonban felszerelés híjján leereszkedni nem tudtunk...

ooOoo

A második földalatti ut után Csupor Pistáéknál tanácskoztunk. A kötelesség minket visszahívott Budapestre, de előtte döntenünk kellett a barlang további sorsáról...

A megindult kiadós őszi esőzések pusztulással fenyegették munkánkat. A közel 150 méteres omladékon átvezető zezugos lejtakna hol itt, hol ott omlott be. A ducoló fák nem bírtak ellenállni a meglazított kőtömegnek, mozgásban lévő sziklahalmaznak. Ha most az aknát abban az állapotban hagynánk, egy kiadós omlás esetén elmondhatjuk: volt barlang - nincs barlang.

A kérdés megoldása mindenekelőtt Lajoson múlott: vállalja-e a további életveszélyt - ingyen, vállalja-e a családjától való további elszakadást /ezt már nem ingyen, hanem jókora családi szemrehányással jutalmazva.../ ?

Lajos döntött:

- Vállalom. Most már nem hagyhatjuk veszni a barlangot...

Csupor Pistáék viszont vállalták, hogy ellátják élelemmel Lajost, az aknaépítési munkákhoz pedig önkéntes munkatársakat toboroznak a faluban...

Már akkor előrelátható volt, hogy pusztán társadalmi alapon a barlang megmentése nem fog sikerülni.

Pénz után kellett néznünk...

.ooO.

Budapestre hazatérve, sürgős segélykérő leveleket intéztünk különböző szervekhez. Rövidesen megjöttek a válaszok:

az OTSR elnöke 10.000 Ft-ot juttatott a barlang megmentésére,

az ÉDOSz elnöke ugyancsak 10.000 Ft-tal járult hozzá a munkákhoz,

a borsodmegyei és edelényi tanácsok ugyszintén további anyagi támogatást helyeztek kilátásba,

Egerszög dolgozói is több mint 2.000 Ft készpénzt gyűjtöttek össze.

Összefogott tehát ismét az ország, a város a faluval, a felsőbb hivatalok vezetői és a kis község egyszerű parasztemberei megértették: nem hagyhatják veszni a vérrel-verejttel megszerzett kincset...

.oOo.

Közben újabb vészjósoló hírek érkeztek Égerszögről. A viznyelőnél akadálytalanul bezuduló vitztömeg meglazította helyenként az ácsolatokat, kincotta a sziklatömbök közül az agyagot és újabb veszélyes omlások támadtak. Szerencsére baleset eddig még nem történt...

A kapott pénzügyi segítség alapján lehetővé vált, hogy Lajos végleg bucsut mondjon budapesti állásának és életét, jövőjét most már egybekösse a barlang további sorsával, jövőjével. Arra is lehetőség nyílt, hogy két állandó munkatársat is alkalmazunk mellette. Ők hárman folytatták tovább az emberfeletti küzdelmet a meg-megujuló omlások ellen.

Egyre sürgetőbben szükségessé vált az új, végleges barlangbejárat megépítése.

Ehhez mindenekelőtt a barlang első szakaszának pontos felmérésére volt szükség. Horváth István és Lajtai Károly munkatársaink vállalkoztak rá, hogy még a télvíz idején teodolittal elvégzik a pontos felmérést s egyben meghatározzák a barlangbejárat koordinátáit is.

E munkákról a MTI jelentése alapján a Népszava 1955. február 19 -i számában többek közt ezt olvashattuk:

Hósi küzdelem
a cseppkőbarlang megmentéséért

Az elmúlt ősszel új természeti kincsel gazdagított hazánk: barlangkutatóink többhónapos feltáró munkája nyomán megismertük az ország egyik legnagyobb és leglátványosabb cseppkőbarlangját, az Égerszögi Szabadság Cseppkőbarlangot.

A barlangba a kutatók egy ugynevezett viznyelőben, sziklaomladék közt kibontott mély aknán keresztül jutottak le. A közelmúltban megindult gyors hóolvadás pusztulással fenyegette a barlangrendszer egyetlen bejáratát. A hirtelen összefutó nagy vitztömeg az akna falait képező összeékelődött sziklatömböket meglazította, sőt több helyen omlást is idézett elő. A feltáró csoport áldozatos munkával, éjt nappallá téve dolgozott azon, hogy 150 méter hosszúságban az omladozó aknát ácsolással biztosítsa. A bezuduló jeges víz miatt a lenn dolgozóknak emberfeletti küzdelmet kellett vívniuk.

A Geofizikai Intézet mérnökei is a barlangkutatók segítségére siettek. Hozzáálltak a barlang bejárati szakaszának pontos felméréséhez. Míg a felmérők a legalsó szakaszban dolgoztak, a középső részen súlyos sziklaomlás következett be, amely teljesen elvágta a felmérő csoportot a külvilágtól. A feltáró brigád vezetője, Balázs Lajos hősiessé önfeláldozó munkájának köszönhető, hogy a mélységben rekedteket még aznap sikerült épségben kimenteni.

A napokban a Geofizikai Intézettől újabb kutatók indulnak utnak, hogy elektromágneses mérésekkel pontosan meghatározzák a barlangjárat helyét a külszínen. Ezek a mérések lehetővé teszik, hogy a jelenlegi ideiglenes lejárati összeomlása esetén is a barlangrendszer új akna létesítésével újra feltárható legyen.

A baleset után a felmérő munka leállt. Az eljegesedett gerendák között a hólé vizesésszerűen zudult le és az értékes műszereket itt nem tehetjük ki pusztulásnak, mégha munkatársaink fizikumai ki is bírta volna a megpróbáltatást...

Helyette mérnökeink pontosan beszintezték a barlang és a Kecske-kút forrás magasságát, melyek összefüggését már vízfestés útján sikerült kimutatni. A forrás légvonalban 1.550 m-re van a barlangi víznyelőtől, szintkülönbség 80 m /a barlang ma ismert végpontjától kb.45 m/. Kiszámították a barlangbejárat koordinátaértékeit.

.oOo.

1955. újév napján kutatóink egy kétnapos expedíciót szerveztek a Pokol még ismeretlen szakaszainak felkutatására. A Magyar Nemzet hasábjain erről az alábbi riportban számoltam be:

"A feszítővasakat, kötő kalapácsokat, az élelmi-szert, a mentőfelszerelést és a többi szükséges holmit már előző nap beszállítottuk a barlang mélyébe. Szükség volt erre az előkészületre, mert a barlang helyenként összeszűkülő járataiban igen fárasztó a csomagokkal való közlekedés és sok időt vesz igénybe. Szép, napos délelőtt szálltunk le a barlangba.

Az ismert szakaszon gyorsan törünk előre, de így is hosszú órákba telik, amíg elérünk a határra, a "Pokol"-ba. Így neveztük el azt a helyet, amely - ellentétben az előző barlangszakaszok csillogó pompájával - meglehetősen csuf látványt nyújt: a sziklákat

vastag, csuszós agyagréteg borítja, agyagos sziklatömbök zárják el a továbbjutás útját. Valahol lent a mélyben, a szűk hasadékok alatt, patakok csörgedeznek, a hasadékokban lehulló szikladarabok vízben csobbanak.

Eddig minden kísérletünk kudarcot vallott, soha nem sikerült tovább jutnunk. Most megpróbáljuk. Ujra töltjük karbidlámpáinkat s elindulunk. Mégpedig nem a vízfolyás irányában, hanem egy felsőjáraton keresztül. Felmászunk erre a "padlásra" s a csuszós agyaglejtőkön cseppkőről cseppkőre kapaszkodva kuszunk tovább. Ez sem tart sokáig; négy-öt méter mélyszakadék nyílik meg előttünk. A cseppkövekbe kapaszkodva leereszkedem az aljára, a híg, agyagos sárba. Lent, a keskeny hasadékban tovább folytatódik a barlang. Nem sokáig habozom: hasoncsuszva kuszni kezdek a kanyargós járatban. A hideg, sáros latyak már átjárta ruhámat, úgy érzem magam, mintha a faluszéli disznófürdőben üdültem volna. A szűk hajtükanyarokban a kiálló éles sziklák hangos reneszanssel tépnek le egy-egy darabot munkaruhámból s olykor a bőrömet sem kimélik meg.

Jóska a felső szakaszban próbálkozik továbbjutni. Nemsokára örömmel kiabálja le, hogy odafent tovább folytatódik a kényelmes felső járat. Én is felkapaszkodom, odahívjuk a száz méterrel mögöttünk várakozó Lajosost, majd hármásban folytatjuk tovább az utat. Ismeretlen, ember nem látta új barlangszakasz ez.

Nagy óvatossággal, az egyik cseppkőoszloptól a másikig ugrálva haladunk tovább a sikamlós agyagpárkányokon. De ez az út sem tart sokáig: hirtelen kettéágazik, baloldalt hirtelen lejtőssé válva egy agyaggal félig eltömött kúrtba torkollik, a jobboldali ágban viszont egy nagy tufagát állja útunkat. Ez a gát szép példája annak, hogyan tudja megsemmisíteni a barlangot a vízből lerakódó Ca CO_3 . A csillogó tufalerakodás olyan magas már, hogy csaknem elérte a mennyezet szintjét. Lajos kísérli meg az átmászást: fejét mozgatva töri maga előtt a sok fiatal cseppkövet, mi meg ketten Jóskaival csizmájánál fogva nyomjuk előre.

Pár méter után csodás szinompájú mellékágba jutunk. A falakat, a mennyezetet világos, majd sötétkék, sőt helyenként zöldes bevonat fedi s gyönyörű csillo-

gásu rózsaszínű cseppkövek, cseppkőfüggönyök csüngenek lefelé. Ilyen csodálatos szinompát még sehol sem láttam.

Sajnos, ismét elakadunk. A mennyezetről lelogó karvastagságú cseppkövek már teljesen összeforrtak a tufaágat tetejével. Szerszámok hiányában a további feltárástól egyelőre el kell tekintenünk.

Visszafordulunk és megpróbáljuk kibontani a baloldali nagy kürtőt. Szerszámok nélkül azonban itt sem boldogulunk, megyünk tehát visszafelé abban a biztos tudatban, hogy legközelebb ezeken a pontokon a barlangrendszernek újabb ismeretlen szakaszait tárjuk majd fel.

Lámpáink fénye egyre halványodik. Visszatérünk utánpótlási raktárunkhoz, megtöltjük gyomrunkat és lámpáinkat és új, izgalmas rohamunkához kezdünk: le szeretnénk hatolni a barlang középső szintjéből az alsó barlangrendszerbe. Most már ugyanis végleg bebizonyosodott előttünk, hogy az aggteleki Baradlához hasonlóan itt is van egy alsó barlangrendszer.

Az egyik viznyelőt vesszük pártfogásunkba. Iszappal borított, szűk járaton hasoncsuszva közelítjük meg. Hej; de ragaszkodó természetű ez a barlangi iszap: Jóska nadrág nélkül érkezik meg a folyósó végére, a tapadó iszap lehozta e fontos ruhadarabját. Ismét felöltöztetjük Jóskát, szétverjük a kürtőre boruló sziklapárkányokat s nemsokára már azon vitatkozunk, ki ereszkedjék le elsőnek. Nem sokat tekebóriázom, máris a derekamra kötöm a sáros kötelet s Lajos és Jóska - egymás mögött hasalva az iszapfürdőben - szép lassan enged lefelé a mélybe, sima cseppkőkérgeződéssel bevont fél méter széles kürtőn.

Végre szilárd talaj van a lábam alatt. A kürtő felső részéről lebomlott sziklák beékelődve utját állják a további ereszkedésnek. A kövek körül erős huzat csap meg, ami feltétlenül hatalmas barlangrendszerre vall.

A kötélen csüngve, jó fél órán át próbáltam a beékelődött szikladarabokat kiszedni s magam köré a kürtőbe felfalazni. Mig én lent izzadok, fent Lajosék a biztosító kötelet tartva a hideg sárban fekusznak s

szinte lent is hallom fogaik vacogását. A kötél időnként meglazul, ebből érzem, hogy a kimerültség másodpercokra álmodtató kényszerít rájuk. Nem is csoda, hisz már több mint három napja jóformán semmit sem aludtunk.

Nem könnyű mesterség ez a barlangkutató!

Már husz órája vagyunk lent ebben a furcsa, földalatti világban. Odakint már biztosan magasan jár a nap, úgy mint tegnap, amikor elindultunk. Lajos, aki lázasan, betegen jött le velünk, egyre rosszabbul érzi magát. Jóska a gyomrát fájlalja és hányingere van. A szűk helyen összegyűlt karbidgáz vagy a hideg agyagfürdő ártott meg neki...

Abba kell hagyni a küzdelmet. Vödörre volna szükség, amivel a fiúk felhuzhatnák a törmeléket. A lábammal próbálom befelé rugdosni a köveket. Tompa visszhangzó morajlás felel. Nagy üreg lehet ott lent alatta. A lejutáshoz azonban a mi erőnk nem elég. Majd legközelebb.

A nap ismét delet mutat, amikor felérünk. Vidáman, jóleső érzéssel térünk vissza a faluba: sikerült az égerszögi cseppkőbarlang érdekes, ember nem látta új szakaszait felkutatnunk. Nagy lépéssel jutottunk közel ahhoz, hogy teljes egészében megismerjük hatalmas természeti kincsünket, az új cseppkőbarlangot."

1955. március elején döntő fordulat következett be a barlang megmentéséért folytatott küzdelmünkben.

Az Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet sietett segítségünkre. Dombai Tibor igazgató elvtárs megértő támogatása révén lehetővé vált, hogy a barlang új bejáratát mágneses mérésekkel határozzuk meg. Az expedíció tagjai: Dér Miklós, Márpáti Elemér és Szalai Mihály.

Az elindulás balul ütött be. Gépkocsijaink olyan hóviharba kerültek, hogy vissza kellett térnünk Budapestre. Közben az egyik személykocsi tengelytörésben kimult...

Egy újabb nekilendüléssel végül egy terepjáró Weapon-nak sikerült méteres hóban felkapaszkodni a Dász-töbörbe és felszállítani az akkumulátorokat és a mágneset. A többmázsás vasmagot darabokra vágva cipeltük le az első nagy barlangi termünkbe, majd ennek a legmagasabb pontján szereltük össze és tekeresztük rá a sok kilométer hosszú kábelt. Erről a hatalmas elektromágnesről neveztük el később ezt a termet

Mágnes-teremnek, ahol egyébként a barlangi "úthálózat" kiindulópontját is / 0 km/ rögzítettük.

A mérések kitűnően sikerültek. Egy nagy cövekkel jelöltük meg a külszínen azt a pontot, amely alatt pontosan 23 m-rel a műszerek a mágnest jelezték.

A többi már gyerekjáték volt. Kiszámítottuk: hol kell a tárót elkezdeni, hogy az enyhe lejtős úton pontosan a Mágnes-terembe csatlakozzon.

Éppen az utolsó pillantban sikerült a mérés. Nem sokkal később a felfedező lejáróban olyan omlás támadt, hogy többet azon ember már nem tudott keresztülhatolni... .ooo.

1955. július 24-én emlékezetes napja volt Égerszögnek és kutatócsoportunknak.

"

Barlangavatás !

"Nemcsak a Dász-töbör - írta a Természetjárás - de még Égerszög sem látott annyi embert egy rakáson, mint amennyi összegyűlt a Szabadság Cseppkőbarlang avatásán. Már előző este megjelentek az első vendégek a faluban és a barlangnál. Többen már éjjel végigjárták a barlangot. Vasárnap, az izzó napsütésben eleven emberfolyam áramlott a megnyitó ünnepségre. A természetjárók az ország különböző vidékeiről jöttek el, de ott voltak a környező községek fiataljai is. Égerszög szinte teljesen kiürült erre a napra, mert csecsemőtől az aggokig mindenki kivonult, hogy legalább kívülről megnézzék a barlangot. Zenés, táncos szórakozás, vidám falatozás, ünnepi beszédek, jutalmak a feltáróknak; a városi és falusi dolgozók barátkozása tette felejthetlenné mindenki számára ezt a napot."

A Dász-töbörben ekkor gyulladt ki az első villanygény, ekkor rakták le kutatóink az alapköveit a barlangkörnyék első építményének, a Szabadság Barlang Kutatóháznak.

Ekkor született meg a gondolat: a barlangbejárathoz szép, modern turistaházat kell építeni!

... S a gondolatot rövidesen tett követte. Nemsokára elkészült a barlangkutatók kis otthona és felépült a dásztöbörü Szabadság Turistaház is...

1954. november 14 -e Égerszög életében új szakasz kezdetét jelentette. A kis falu természeti kincsének híre bejárta a közel s távoli vidéket. Égerszög nevét megismerte az ország. S Égerszög népe

is ismerkedik az országgal. Nap mint nap turisták, kirándulók járnak határában, autóbuszok hozzák a faluba a kíváncsi idegeneket. Égerszög neve ma méltán sorakozik a nagy "barlangos faluk", Aggtelek és Jósvalfó mellé...

Az új életet építő magyar nép országában így születnek kis dolgokból - nagy eredmények...

-- V E G E --

A kiadvány sokszorosítását
a Munkásmenedzselési Minisztérium Kisebbségi Főosztálya
937/120/1959. szám alatt 1959. október 9-én
engedélyezte.

Felolvasó kiadó: Balázs Bénes

A sokszorosítást végezte: Munkásmenedzselési Minisztérium Kisebbségi Főosztály
Budapest, 1959. október 13.

Készült 30 példányban.